

**Znění aktualizované k 1. červnu
2005**

**Praktická příručka
pro používání nového nařízení Brusel II**

**(Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003
o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských
a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES)
č. 1347/2000)**

**Tento dokument byl vypracován útvary Komise v konzultaci
s Evropskou soudní sítí pro občanské a obchodní věci.**

OBSAH

Úvod	s. 4
I. Oblast působnosti	s. 5
1. Počáteční ustanovení a zeměpisná oblast působnosti	s. 5
(a) Obecné pravidlo	s. 5
(b) Přechodná pravidla	s. 5
2. Věcná oblast působnosti	
2.1. Které věci jsou nařízením upravené?	s. 8
(a) Věci upravené nařízením	s. 8
(b) Věci vyňaté z působnosti nařízení	s. 9
2.2. Jaká rozhodnutí jsou upravena nařízením?	s. 10
2.3. Nařízení nebrání soudům přijmout v naléhavých případech předběžná a zajišťovací opatření	s. 11
II. Které soudy členského státu jsou příslušné?	s. 11
1. Obecné pravidlo – stát obvyklého bydliště dítěte	s. 12
2. Výjimky z obecného pravidla	
(a) Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte	s. 13
(b) Příslušnost v případech únosu dítěte	s. 16
(c) Pokračování příslušnosti	s. 16
(d) Přítomnost dítěte	s. 17
(e) Zbytková soudní příslušnost	s. 18
III. Postoupení věci vhodněji umístěnému soudu	s. 18
1. Za jakých okolností je možné věc postoupit?	s. 18
2. Jaký se použije postup?	s. 19
3. Některé praktické aspekty	s. 20
IV. Co se stane, pokud je řízení ve stejné věci zahájeno ve dvou členských státech?	s. 22
V. Jakým způsobem může být rozhodnutí uznáváno a vykonáváno v jiném členském státě?	s. 22
VI. Pravidla pro právo na styk s dítětem	s. 24
1. Právo na styk s dítětem je přímo uznané a vykonatelné podle nařízení.	s. 24
2. O které oblasti práva na styk s dítětem se jedná?	s. 24
3. Jaké jsou podmínky pro vystavení osvědčení?	s. 24
4. Kdy má původní soudce vystavit osvědčení?	s. 25

(a)	Právo na styk s dítětem, které má přeshraniční povahu	s. 25
(b)	Právo na styk s dítětem, které nemá přeshraniční povahu	s. 26
5.	Lze proti osvědčení podat opravný prostředek?	s. 26
6.	Jaké jsou účinky osvědčení?	s. 26
7.	Pravomoc soudů členského státu výkonu stanovit praktické podmínky výkonu práva na styk s dítětem	s. 27
VII.	Pravidla v případech únosu dítěte	s. 28
1.	Příslušnost	s. 29
2.	Pravidla zajišťující rychlé navrácení dítěte	s. 32
2.1.	Soud posoudí, zda se únos uskutečnil na základě podmínek nařízení	s. 32
2.2.	Soud nařídí navrácení dítěte vždy, pokud může být dítě v členském státě původu ochráněno	s. 32
2.3.	Dítě a požadující strana musí mít možnost být vyslechnuty	s. 33
2.4.	Soud vydá rozhodnutí do šesti týdnů	s. 33
3.	Co se stane pokud soud vydá rozhodnutí o nenavrácení dítěte?	s. 36
4.	Původní soud je příslušný pro projednávání podstaty věci v celém rozsahu	s. 37
5.	Řízení před původním soudem	s. 37
6.	Zrušení doložky vykonatelnosti k rozhodnutí původního soudu, které stanoví navrácení dítěte	s. 38
7.	Nové odebrání dítěte do jiného členského státu	s. 39
VIII.	Výkon	s. 42
IX.	Výslech dítěte	s. 42
X.	Spolupráce mezi ústředními orgány a mezi soudy	s. 43
XI.	Vztah mezi nařízením a Haagskou úmluvou z roku 1996 o ochraně dětí	s. 44
Vývojové diagramy		
	Přechodná ustanovení (článek 64)	s. 7
	Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte (článek 9)	s. 15
	Postoupení věci vhodněji umístěnému soudu (článek 15)	s. 21
	Příslušnost v případech únosu dítěte (článek 10)	s. 31
	Navrácení dítěte (článek 11)	s. 35
	Postup v případech únosu dítěte	s. 41
Příloha:	Rozvodové řízení v Evropské unii Stručný přehled předpisů pro věci manželské	s. 46

Úvod

Tato praktická příručka se týká otázek rodičovské zodpovědnosti v Evropské unii. Byla vypracována Evropskou komisí v konzultaci s Evropskou soudní sítí pro občanské a obchodní věci.

Od 1. března 2005 se příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti řídí nařízením Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 („[nařízení](#)“). Nařízení bylo přijato dne 27. listopadu 2003 a použije se od 1. března 2005. Zrušuje a nahrazuje nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem („[nařízení Brusel II](#)“), které vstoupilo v platnost dne 1. března 2001.

Nařízení shrnuje do jednoho textu ustanovení o věcech manželských a věcech rodičovské zodpovědnosti. Vzhledem k tomu, že ustanovení o věcech manželských byla přenesena z nařízení Brusel II prakticky beze změny, zabývá se praktická příručka pouze ustanoveními týkající se věcí rodičovské zodpovědnosti. Stručný přehled předpisů pro věci manželské lze nalézt v příložené příloze. Pro účely této příručky je kvůli zjednodušení použito slovo „rozvod“ zahrnující veškeré věci manželské (rozvod, rozluka a prohlášení manželství za neplatné).

Snaží se poskytnout rady stranám, soudcům, právníkům, notářům a ústředním orgánům. Také konkrétně radí členským státům, jak nejlépe zaručit její provádění.

Praktická příručka není právně závazná a nepředjímá žádné stanovisko Evropského soudního dvora, nebo rozhodnutí vydané vnitrostátními soudy a týkající se výkladu nařízení.

I. Oblast působnosti

1. Počáteční ustanovení a zeměpisná oblast působnosti

Ve kterých státech a od kterého dne se nařízení použije?

(a) Obecné pravidlo

Článek 72

Nařízení se použije ode dne 1. března 2005 ve všech členských státech Evropské unie, s výjimkou Dánska. Použije se v deseti členských státech, které vstoupily do Evropské unie dne 1. května 2004. Nařízení je přímo použitelné v členských státech a převažuje nad vnitrostátním právem.

Článek 64

Nařízení se v **plném rozsahu** použije na:

- příslušná soudní řízení zahájená *a*
- písemnosti vyhotovené nebo přijaté jako veřejné listiny *a*
- dohody uzavřené mezi stranami

po 1. březnu 2005 (čl. 64 odst. 1).

(b) Přechodná pravidla

Pravidla pro **uznávání a výkon** obsažená v nařízení se použijí, v **souvislosti se soudním řízením zahájeným před 1. březnem 2005**, na tři kategorie rozhodnutí:

- (a) rozhodnutí vydaná dne 1. března 2005 a po něm v soudních řízeních zahájených před tímto dnem, ale po dni vstupu nařízení Brusel II v platnost (čl. 64 odst. 2),
- (b) rozhodnutí vydaná před 1. březnem 2005 v soudních řízeních zahájených po dni vstupu nařízení Brusel II v platnost v případech spadajících do oblasti působnosti nařízení Brusel II (čl. 64 odst. 3),
- (c) rozhodnutí vydaná před 1. březnem 2005, ale po dni vstupu nařízení Brusel II v platnost v soudních řízeních zahájených přede dnem vstupu nařízení Brusel II v platnost (čl. 64 odst. 4).

Nařízení Brusel II vstoupilo v platnost dne 1. března 2001.

Pokud jde o deset „nových“ členských států, které vstoupily do Evropské unie dne 1. května 2004, je příslušným dnem pro stanovení vstupu nařízení Brusel II v platnost 1. květen 2004.

Rozhodnutí spadající do kategorií (a) až (c) jsou uznávána a vykonávána na základě kapitoly III nařízení za určitých podmínek:

- soud, který vydal rozhodnutí, určil svou příslušnost na základě pravidel, která jsou v souladu s nařízením, nařízením Brusel II nebo úmluvou, která se použije ve vztahu mezi členským státem původu a členským státem výkonu
- a, u rozhodnutí vydaných před 1. březnem 2005, jestliže se týkají rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, nebo pokud se jedná o rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem vydané při příležitosti některého z těchto řízení ve věcech manželských.

Je třeba poznamenat, že kapitola III o uznávání a výkonu se použije na tato rozhodnutí v plném rozsahu, včetně nových pravidel v oddílu 4 uvedené kapitoly, která netrvá na doložce vykonatelnosti pro určité typy rozhodnutí (*viz kapitoly VI a VII*).

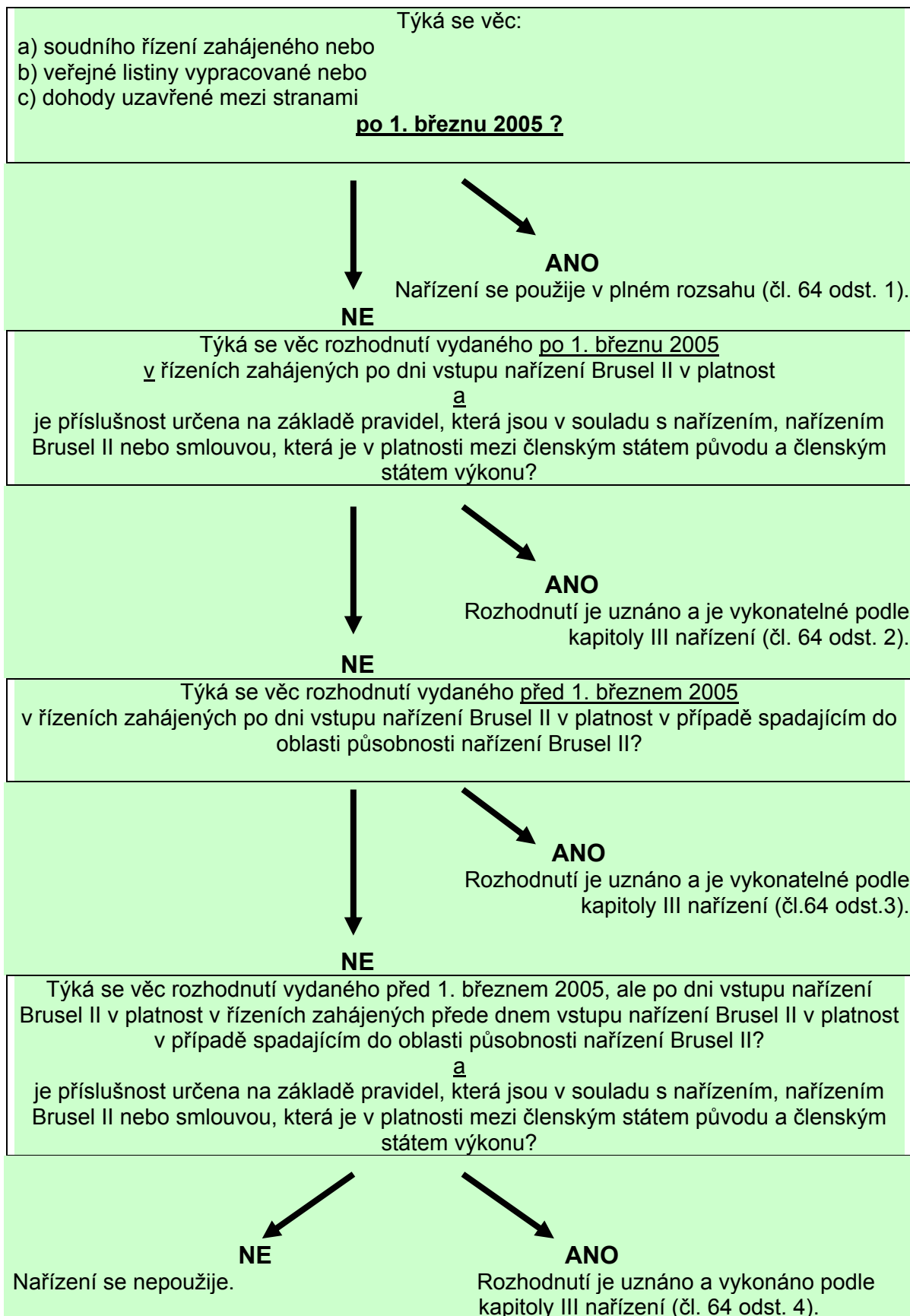
Příklad:

Rozvodové řízení je zahájeno u soudu v členském státě A dne 1. prosince 2002 na základě nařízení Brusel II. Soud je při této příležitosti také pověřen otázkou rodičovské zodpovědnosti manželů k dětem. Soud vydá rozhodnutí svěřující péči o dítě matce a udělující právo na styk s dítětem otci dne 1. ledna 2004. Matka se později přestěhuje s dítětem do členského státu B.

Situace 1: Pokud jsou oba členské státy A a B „starými“ členskými státy, umožňuje přechodné prováděcí pravidlo v čl. 64 odst. 3 otci požadovat, aby bylo právo na styk s dítětem přímo uznané a vykonatelné v členském státě B bez potřeby doložky vykonatelnosti na základě kapitoly III oddílu 4 nařízení, přestože bylo soudní řízení zahájeno před 1. březnem 2005.

Situace 2: Pokud je alespoň jeden z těchto členských států „novým“ členským státem, nepoužije se žádné z přechodných prováděcích pravidel článku 64, protože rozhodnutí bylo vydáno dne 1. ledna 2004, tj. před vstupem nařízení Brusel II v platnost vůči „novým“ členským státům.

Přechodná ustanovení (článek 64)

2. Věcná oblast působnosti

2.1. Které věci jsou nařízením upravené?

(a) Věci upravené nařízením

Nařízení stanovuje pravidla pro příslušnost (kapitola II), uznávání a výkon (kapitola III) a spolupráci mezi ústředními orgány (kapitola IV) ve věcech rodičovské zodpovědnosti. Obsahuje konkrétní pravidla v případech únosu dítěte a pro právo na styk s dítětem.

- Nařízení se vztahuje na veškeré občanskoprávní věci týkající se „přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.“

Čl. 1 odst. 1 písm. b), čl. 1 odst. 2 a čl. 2 odst. 7

Pojem „rodičovská zodpovědnost“ je široce definován a upravuje veškerá práva a povinnosti nositele rodičovské zodpovědnosti týkající se dítěte nebo jmění dítěte. Tento pojem nezahrnuje pouze práva péče o dítě a práva na styk s dítětem, ale také věci jako například poručnictví a umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče. Nositelem rodičovské zodpovědnosti může být fyzická nebo právnická osoba.

Seznam věcí hodnocených na základě čl. 1 odst. 2 nařízení jako „rodičovská zodpovědnost“ není vyčerpávající, ale pouze ilustrativní.

Na rozdíl od Haagské úmluvy z roku 1996 o ochraně dětí (*viz kapitola XI*) nařízení nedefinuje maximální věk u dětí, jichž se nařízení týká, ale nechává tuto otázku na vnitrostátním právu. I když se rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti ve většině případů týkají nezletilých ve věku do 18 let, mohou osoby ve věku do 18 let dosáhnout zletilosti podle vnitrostátního práva, zejména pokud uzavřou sňatek. Rozhodnutí vydaná s ohledem na tyto osoby nejsou zpravidla hodnocena jako věci „rodičovské zodpovědnosti“ a jsou následně mimo oblast působnosti nařízení.

- Nařízení se vztahuje na „občanskoprávní věci“.

Čl. 1 odst. 1 a 2 a bod odůvodnění 7

Nařízení se vztahuje na „občanskoprávní věci“. Pojem „občanskoprávní věci“ je široce definován pro účely nařízení a zahrnuje veškeré věci uvedené v čl. 1 odst. 2. Je-li konkrétní věc rodičovské zodpovědnosti podle vnitrostátního práva opatřením „veřejného práva“, např. umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče, nařízení se použije.

➤ Nařízení se použije na opatření k ochraně jmění dítěte.

Čl. 1 odst. 2 písm. c), e) a bod odůvodnění 9

Vlastní-li dítě jmění, může být nezbytné učinit některá ochranná opatření, např. určit osobu nebo subjekt pověřený napomáháním dítěti nebo jeho zastupováním s ohledem na jmění. Nařízení se použije na jakékoliv ochranné opatření, které může být nezbytné pro správu nebo prodej jmění. Taková opatření mohou být nezbytná, jsou-li například rodiče dítěte ve sporu pokud jde o tuto otázku.

Naopak opatření, která souvisejí se jměním dítěte, ale která se netýkají ochrany dítěte, nejsou upravena uvedeným nařízením, ale nařízením Rady č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („nařízení [Brusel I](#)“). Je na soudci, aby v jednotlivých případech posoudil, zda se opatření související se jměním dítěte týká ochrany dítěte nebo ne. Zatímco se nařízení použije na ochranná opatření, nepoužije se na opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi (bod odůvodnění 10).

(b) Věci vyňaté z působnosti nařízení

Čl. 1 odst. 3 a bod odůvodnění 10

Ustanovení čl. 1 odst. 3 uvádí ty věci, na které se nařízení nevztahuje, ačkoliv mohou být úzce spojeny s věcmi rodičovské zodpovědnosti (např. osvojení, dosažení zletilosti, příjmení a jména dítěte).

Bod odůvodnění 11

➤ Nařízení se nevztahuje na vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnosti a rodičovská zodpovědnost jsou často projednávány ve stejném soudním řízení. Avšak vyživovací povinnosti nejsou upraveny nařízením, protože jsou již upraveny nařízením Brusel I. Přesto bude soud příslušný na základě nařízení obecně příslušný i k rozhodování o vyživovacích věcech podle čl. 5 odst. 2 nařízení Brusel I. Toto ustanovení umožňuje soudu, který je příslušný zabývat se věcí rodičovské zodpovědnosti, také rozhodnout o výživném v případě, že tato otázka je vedlejší k otázce rodičovské zodpovědnosti. I když by byly tyto dvě otázky projednávány ve stejném řízení, výsledné rozhodnutí by bylo uznáváno a vykonáváno podle různých pravidel. Část rozhodnutí týkající se výživného by byla uznávána a vykonávána v jiném členském státě na základě pravidel nařízení Brusel I, zatímco část rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti by byla uznávána a vykonávána na základě pravidel nového nařízení Brusel II.

2.2. Jaká rozhodnutí jsou upravena nařízením?

- Nařízení se vztahuje na veškerá rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti.

Čl. 1 odst. 1 písm. b) a bod
odůvodnění 5

Na rozdíl od nařízení Brusel II se toto nařízení vztahuje na veškerá rozhodnutí vydaná soudem členského státu ve věci rodičovské zodpovědnosti.

Nařízení Brusel II se vztahuje na rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti pouze v rozsahu, ve kterém byla vydána v souvislosti s řízením ve věcech manželských a týkala se společných dětí obou manželů. V zájmu zajištění rovnosti všech dětí se oblast působnosti tohoto nařízení rozšiřuje na veškerá rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, bez ohledu na to, zda rodiče jsou nebo byli manželé, a zda obě strany řízení jsou nebo nejsou biologickými rodiči daného dítěte.

- Nařízení není omezeno na soudní rozhodnutí.

Čl. 2 odst. 1 a 4

Nařízení se vztahuje na soudní rozhodnutí, bez ohledu na to, jak je označeno (rozsudek, usnesení, nařízení, rozhodnutí, atd.). Není však omezeno na rozhodnutí vydaná soudy, ale vztahuje se na jakékoliv rozhodnutí vydané orgánem příslušným k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti nařízení (např. sociální orgány).

- Nařízení se vztahuje na „veřejné listiny“.

Článek 46

Nařízení se dále vztahuje na písemnosti, které byly formálně vyhotoveny nebo přijaty jako „veřejné listiny“, a které jsou vykonatelné v členském státě, ve kterém byly vyhotoveny nebo přijaty. Takové písemnosti, které budou uznávány a prohlašovány za vykonatelné v jiném členském státě za stejných podmínek jako rozhodnutí, zahrnují například písemnosti vyhotovené notáři.

- Nařízení se vztahuje na dohody stran.

Článek 46

Inovačním znakem nařízení je, že upravuje také dohody uzavřené mezi stranami v rozsahu, ve kterém jsou vykonatelné v členském státě, ve kterém byly uzavřeny. Účelem je podpořit strany, aby dosáhly dohody ve věcech rodičovské zodpovědnosti mimosoudně. Z toho důvodu bude dohoda uznávána a bude vykonatelná v jiném členském státě za stejných podmínek jako rozhodnutí za předpokladu, že je vykonatelná v členském státě, ve kterém byla uzavřena, bez ohledu na to, zda se jedná o soukromou dohodu mezi stranami nebo o dohodu uzavřenou před orgánem.

2.3. Nařízení nebrání soudům přijmout v naléhavých případech předběžná a zajišťovací opatření.

Článek 20

Článek 20 umožňuje soudu přijmout předběžná a zajišťovací opatření v souladu s vnitrostátním právem daného státu, pokud jde o dítě nacházející se na jeho území, a to i když je k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu. Opatření může být přijato soudem nebo orgánem příslušným ve věcech spadajících do oblasti působnosti nařízení (čl. 2 odst. 1). Například orgán pro sociální péči nebo orgán pro mládež může být oprávněn přijmout předběžná opatření podle vnitrostátního práva.

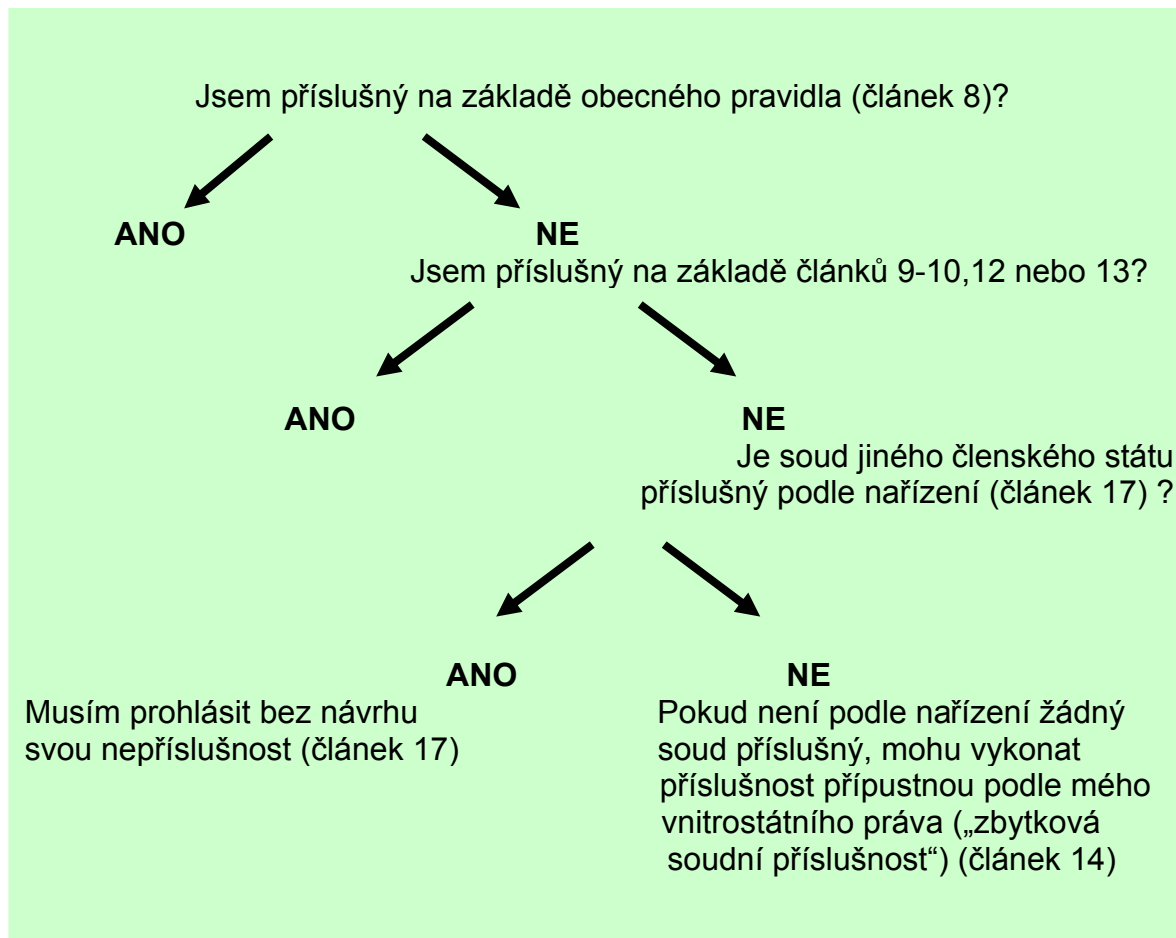
Článek 20 není ustanovením, které zakládá příslušnost. Následkem toho předběžná opatření pozbývají účinnosti v případě, že příslušný soud přijal opatření, která považuje za vhodná.

Příklad: Rodina na své letní dovolené cestuje autem z členského státu A do členského státu B. Jakmile přijede do členského státu B, stane se obětí dopravní nehody, při které jsou všichni zraněni. Dítě je zraněno pouze lehce, ale oba rodiče jsou dopraveni do nemocnice ve stavu kómatu. Orgány členského státu B musí okamžitě přijmout určitá předběžná opatření k ochraně dítěte, které nemá v členském státě B žádné příbuzné. Skutečnost, že soudy členského státu A jsou podle nařízení příslušné k rozhodování ve věci samé, nebrání soudům nebo příslušným orgánům členského státu B rozhodnout o přijetí předběžných opatření k ochraně dítěte. Použitelnost těchto opatření končí, jakmile soudy členského státu A vydají rozhodnutí.

II. Které soudy členského státu jsou příslušné?

Pravidla pro příslušnost uvedená v člancích 8 až 14 stanovují úplnou soustavu pravidel příslušnosti pro určení členského státu, jehož soudy jsou příslušné. Nařízení pouze určuje členský stát, jehož soudy jsou příslušné, ale neurčuje soud, který je v tomto členském státě příslušný. Tato otázka je ponechána na vnitrostátním procesním právu (viz [Evropská soudní síť](#) a [Soudní atlas](#)).

Soud, kterému je předložena žádost týkající rodičovské zodpovědnosti, musí provést tuto analýzu:

1. Obecné pravidlo – stát obvyklého bydliště dítěte

Článek 8

Základní zásadou nařízení je, že nejvhodnějším soudem pro věci rodičovské zodpovědnosti je soud členského státu obvyklého bydliště dítěte. Pojem „obvyklé bydliště“, který je v rostoucí míře používán v mezinárodních nástrojích, není v nařízení definován, ale musí být určen soudcem v každém případě na základě skutečností. Význam pojmu by měl být vykládán v souladu s cíli a účely nařízení.

Je třeba zdůraznit, že neodkazuje na žádný pojem obvyklého bydliště podle vnitrostátního práva, ale na „autonomní“ pojem v právu Společenství. Pokud se dítě přestěhuje z jednoho členského státu do druhého, získání obvyklého bydliště v novém členském státě by se v zásadě mělo krýt se „ztrátou“ obvyklého bydliště v předchozím členském státě. Z úvahy soudce ke každému jednotlivému případu vyplývá, že zatímco přídavné jméno „obvyklý“ směřuje k udávání určité délky, nemělo by být vyloučeno, že dítě může získat obvyklé bydliště v členském státě v samotný den příjezdu, v závislosti na faktických prvcích konkrétního případu.

Otázka příslušnosti je určena v době zahájení řízení u soudu. Jakmile je zahájeno řízení u příslušného soudu, zachová si zpravidla příslušnost i v případě, že v průběhu soudního řízení dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě (zásada „*trvání místní příslušnosti*“). Změna obvyklého bydliště dítěte během probíhajícího řízení z toho důvodu sama o sobě neznamená změnu příslušnosti.

Je-li to však v zájmu dítěte, článek 15 upravuje možné postoupení věci, za určitých podmínek, soudu členského státu, do kterého se dítě přestěhovalo (*viz kapitola III*). Změní-li se obvyklé bydliště dítěte v důsledku neoprávněného odebrání nebo zadržení, lze příslušnost přenést pouze za velmi přísných podmínek (*viz kapitola VII*).

2. Výjimky z obecného pravidla

Články 9, 10, 12 a 13 stanovují výjimky z obecného pravidla, tj. pokud jsou příslušné soudy členské státu, ve kterém dítě nemá obvyklé bydliště.

(a) Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte

Článek 9

V případě, že se dítě přestěhuje z jednoho členského státu do jiného, je často nutné přezkoumat práva na styk s dítětem nebo jiná opatření pro styk s dítětem za účelem jejich přizpůsobení novým okolnostem. Článek 9 je inovačním pravidlem, které doporučuje nositelům rodičovské zodpovědnosti, aby se dohodli na nezbytných úpravách práva na styk s dítětem před přestěhováním a v případě, že to není možné, aby požádali příslušný soud o vyřešení sporu. Nijak nebrání osobě v přestěhování v rámci Evropského společenství, ale poskytuje záruku, že osoba, která nemůže nadále vykonávat právo na styk s dítětem jako dříve, nemusí zahajovat řízení u soudu v novém členském státě, ale může požádat o příslušnou úpravu práva na styk s dítětem u soudu, který tato práva udělil, po dobu tří měsíců po přestěhování. Soudy nového členského státu nejsou během tohoto období příslušné ve věcech práva na styk s dítětem.

Článek 9 podléhá těmto podmínkám:

- **Soudy členského státu původu musely vydat rozhodnutí o právu na styk s dítětem.**

Článek 9 se použije pouze v situaci, kdy nositel práva na styk s dítětem chce pozměnit předchozí rozhodnutí o právu na styk s dítětem. Nevydaly-li soudy členského státu původu žádné rozhodnutí o právu na styk s dítětem, článek 9 se nepoužije, ale začnou se používat jiná pravidla pro soudní příslušnosti. Soudy nového členského státu by byly příslušné na základě článku 8 k rozhodnutí ve věcech práva na styk s dítětem, jakmile dítě získá obvyklé bydliště v tomto státě.

- **Použije se pouze na „zákonné“ přestěhování.**

Je třeba určit, zda má nositel rodičovské zodpovědnosti podle jakéhokoli soudního rozhodnutí nebo práva uplatňovaného v členském státě původu (včetně jeho předpisů pro mezinárodní právo soukromé) povoleno přestěhovat se s dítětem do jiného členského státu bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti. Je-li přestěhování nezákonné, článek 9 se nepoužije, ale začne se používat článek 10 (*viz kapitola VII*).

Na druhé straně, pokud je jednostranné rozhodnutí o změně obvyklého bydliště dítěte zákonné, článek 9 se použije, jsou-li splněny podmínky stanovené níže.

➤ **Použije se pouze po dobu tří měsíců po přestěhování dítěte.**

Tříměsíční období se počítá ode dne, kdy se dítě fyzicky odstěhovalo z členského státu původu. Den přestěhování by neměl být zaměňován se dnem, kdy dítě získá obvyklé bydliště v novém členském státě. Je-li zahájeno řízení u soudu v členském státě původu po vypršení tří měsíců ode dne přestěhování, není tento soud příslušný podle článku 9.

➤ **Dítě musí získat obvyklé bydliště v novém členském státě během tří měsíců.**

Článek 9 se použije pouze v případě, že dítě získalo v novém členském státě obvyklé bydliště během tří měsíců. Nezíská-li dítě během tohoto období obvyklé bydliště, zpravidla si soudy členského státu původu zachovávají příslušnost na základě článku 8.

➤ **Nositel práva na styk s dítětem musí mít nadále obvyklé bydliště v členském státě původu.**

Ukončí-li nositel práva na styk s dítětem své obvyklé bydliště v členském státě původu, článek 9 se nepoužije, ale soudy nového členského státu se stanou příslušnými, jakmile zde dítě získá obvyklé bydliště.

➤ **Nositel práva na styk s dítětem nesměl přijmout změnu příslušnosti.**

Jelikož cílem tohoto ustanovení je zaručit, že nositel práva na styk s dítětem může zahájit řízení u soudů svého členského státu, nepoužije se článek 9 v případě, že nositel práva na styk s dítětem je připraven přijmout přenesení příslušnosti na soudy nového členského státu. Proto účastní-li se nositel práva na styk s dítětem řízení, které se týká práva na styk s dítětem, u soudu v novém členském státě, aniž by vznesl námitku nepřislušnosti tohoto soudu, článek 9 se nepoužije a soud nového členského státu získá příslušnost (odstavec 2). Článek 9 podobným způsobem nebrání nositeli práva na styk s dítětem v zahájení řízení u soudu nového členského státu za účelem přezkumu otázky práva na styk s dítětem.

➤ **Nebrání soudům nového členského státu v rozhodování v jiných věcech než je právo na styk s dítětem.**

Článek 9 se týká pouze příslušnosti k rozhodování ve věcech práva na styk s dítětem, ale nepoužije se na jiné věci rodičovské zodpovědnosti, např. právo péče o dítě. Článek 9 proto nebrání nositeli rodičovské zodpovědnosti, který se přestěhoval s dítětem do jiného členského státu, v zahájení řízení u soudů tohoto členského státu o otázce práva péče o dítě po dobu tří měsíců po přestěhování.

Zachování příslušnosti podle předchozího obvyklého bydliště dítěte (článek 9)

Vydaly rozhodnutí o právu na styk s dítětem soudy členského státu, ze kterého se dítě odstěhovalo („členský stát původu“)?

ANO

NE

Článek 9 se nepoužije, ale soudy jiného členského státu se stanou příslušnými, jakmile zde dítě získá obvyklé bydliště podle článku 8.

Přestěhovalo se dítě **zákonným způsobem** z členského státu původu do jiného členského státu („nový členský stát“)?

ANO

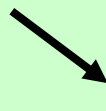
NE

Je-li přestěhování nezákonné, článek 9 se nepoužije. Místo toho se použijí pravidla týkající se únosu dítěte.

Získalo dítě během tří měsíců obvyklé bydliště v novém členském státě?

ANO

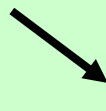
NE

Článek 9 se nepoužije. Má-li dítě po třech měsících stále obvyklé bydliště v členském státě původu, soudy tohoto členského státu zůstávají příslušné podle článku 8.

Má nositel práva na styk s dítětem nadále obvyklé bydliště v členském státě původu?

ANO

NE

Článek 9 se nepoužije.

Účastnil se nositel práva na styk s dítětem řízení u soudů nového členského státu, aniž by vznesl námitku jejich nepřislušnosti?

ANO

Článek 9 se nepoužije.

NE

Článek 9 se použije.

(b) Příslušnost v případech únosu dítěte

Článek 10

V případech únosu dítěte se příslušnost řídí zvláštní úpravou (*viz kapitola VII*).

(c) Pokračování příslušnosti

Článek 12

Nařízení zavádí omezenou možnost zahájit řízení u soudu členského státu, ve kterém dítě nemá obvyklé bydliště, ať už z toho důvodu, že věc je spojená s probíhajícím rozvodovým řízením, nebo protože dítě má silný vztah k tomuto členskému státu.

Článek 12 se použije na dvě rozdílné situace:

Situace 1:

Příslušnost rozvodového soudu ve věcech rodičovské zodpovědnosti

Čl. 12 odst. 1 a 2

Pokud v členském státě probíhá rozvodové řízení, jsou soudy uvedeného státu rovněž příslušné rozhodovat ve věcech rodičovské zodpovědnosti souvisejících s rozvodem, i když dotčené dítě nemá obvyklé bydliště v uvedeném členském státě. To platí bez ohledu na to, zda je dítě dítětem obou manželů či nikoliv.

Rozvodový soud je příslušný za předpokladu, že jsou splněny tyto podmínky:

- Alespoň jeden z manželů má rodičovskou zodpovědnost k dítěti.
- Soudce by měl určit, zda všichni nositelé rodičovské zodpovědnosti v době zahájení řízení příslušnost rozvodového soudu formálně či jednoznačným chováním přijali.
- Soudní příslušnost uvedeného soudu je v zájmu dítěte.

Soudní příslušnost rozvodového soudu končí:

a) jakmile se rozhodnutí týkající se rozvodu stane pravomocným nebo

b) jakmile je vydáno pravomocné rozhodnutí v řízeních o rodičovské zodpovědnosti, která ke dni nabytí právní moci rozhodnutí týkajícího se rozvodu stále probíhala nebo

c) jakmile řízení o rozvodu a rodičovské zodpovědnosti skončí z jiného důvodu (např. žádosti o rozvod a rodičovskou zodpovědnost byly vzaty zpět).

Autoři předpisu neměli v anglickém znění na mysli žádný rozdíl mezi pojmem „superior interests of the child“ (čl. 12 odst. 1 písm. b)) a pojmem „best interests of the child“ (čl. 12 odst. 3 písm. b)). Znění nařízení v ostatních jazycích používají v obou odstavcích shodný text.

Situace 2:

Příslušnost soudu členského státu, k němuž má dítě silný vztah

Čl. 12 odst. 3

Pokud neprobíhá žádné rozvodové řízení, mohou být soudy členského státu příslušné rozhodovat ve věcech rodičovské zodpovědnosti i v jiných řízeních, i když dítě nemá obvyklé bydliště v uvedeném členském státě za předpokladu, že jsou splněny tyto podmínky:

- Dítě má silný vztah k tomuto členskému státu, zejména z toho důvodu, že jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti má v tomto členském státě obvyklé bydliště nebo dítě je státním příslušníkem tohoto členského státu. Tyto podmínky nejsou výlučné a vztah lze založit na jiných kritériích.
- Všechny strany řízení v době zahájení řízení příslušnost soudu výslovně či jiným jednoznačným způsobem přijmou (srov. stejný požadavek v situaci 1).
- Příslušnost je v zájmu dítěte (jak je uvedeno výše v čl. 12 odst. 1).

Ustanovení čl. 12 odst. 4 stanovuje okolnosti, za jakých se soudní příslušnost podle tohoto článku považuje za příslušnost v „zájmu dítěte“ v případě, že dané dítě má své obvyklé bydliště na území třetího státu, který není smluvní státem Haagské úmluvy z roku 1996 o ochraně dětí (*viz kapitola XI*).

(d) Přítomnost dítěte

Článek 13

Jestliže se ukáže jako nemožné určit obvyklé bydliště dítěte a článek 12 se nepoužije, umožňuje článek 13 soudci členského státu, aby rozhodl ve věcech rodičovské zodpovědnosti ohledně dětí, které jsou přítomny v tomto členském státě.

(e) Zbytková soudní příslušnost

Článek 14

Není-li žádný soud příslušný na základě článků 8 až 13, může soud zjistit svou příslušnost na základě vlastních vnitrostátních předpisů o mezinárodním právu soukromém. Taková rozhodnutí musejí být uznávána a prohlášena za vykonatelná v ostatních členských státech na základě pravidel nařízení.

III. Postoupení věci vhodněji umístěnému soudu

Článek 15

Nařízení obsahuje inovační pravidlo, které výjimečně dovoluje, aby soud, který řízení zahájil, postoupil věc soudu jiného členského státu, pokud je tento vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci. Soud může postoupit **celou věc** nebo **její určitou část**.

Podle obecného pravidla jsou příslušné soudy členského státu, kde má dítě v době zahájení řízení obvyklé bydliště (článek 8). Příslušnost se proto nepřenes automaticky v případě, že dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě v průběhu soudního řízení.

Nicméně výjimečně mohou existovat okolnosti, za kterých soud, který řízení zahájil („původní soud“), není k projednání věci nejvhodněji umístěn. Za takových okolností článek 15 umožňuje, aby původní soud postoupil věc soudu jiného členského státu za předpokladu, že je to v zájmu dítěte.

Jakmile dojde k postoupení věci soudu jiného členského státu, nelze tuto věc dále postoupit soudu třetímu (bod odůvodnění 13).

1. Za jakých okolností je možné věc postoupit?

Postoupení podléhá těmto podmínkám:

Dítě musí mít „zvláštní vztah“ k druhému členskému státu. Ustanovení čl. 15 odst. 3 uvádí pět situací, ve kterých tento vztah podle nařízení existuje:

- v členském státě dítě získalo obvyklé bydliště poté, co bylo zahájeno řízení u původního soudu, nebo
- druhý členský stát je bývalým obvyklým bydlištěm dítěte, nebo
- dítě je jeho státním příslušníkem, nebo
- je obvyklým bydlištěm nositele rodičovské zodpovědnosti, nebo

- dítě vlastní jmění ve druhém členském státě a věc se týká opatření k ochraně dítěte ve vztahu ke správě, zachování a nakládání s tímto jměním.

Navíc oba soudy musí být přesvědčeny, že postoupení věci je v zájmu dítěte. Soudci by měli spolupracovat, aby toto posoudili na základě „zvláštních okolností věci“.

K postoupení věci může dojít:

- na žádost strany, **nebo**
- z podnětu soudu, pokud alespoň jedna ze stran souhlasí, **nebo**
- na žádost soudu jiného členského státu, pokud alespoň jedna ze stran souhlasí.

2. Jaký se použije postup?

Soud, kterému je předložena žádost o postoupení věci, nebo který chce postoupit věc z vlastního podnětu má dvě možnosti:

- může přerušit řízení v dané věci a vyzvat strany, aby podaly návrh u soudu tohoto jiného členského státu;
nebo
- může přímo požádat soud jiného členského státu, aby věc převzal.

V prvním případě stanoví původní soud lhůtu, ve které strany musejí zahájit řízení u soudů jiného členského státu. Pokud strany do této doby nezahájí řízení u takového jiného soudu, není věc postoupena a původní soud pokračuje ve výkonu své příslušnosti. Nařízení nestanovuje konkrétní lhůtu, ale ta by měla být dostatečně krátká na to, aby bylo zaručeno, že postoupení věci nemá za následek zbytečné odklady na újmu dítěte a stran. Soud, který obdržel žádost o postoupení věci musí do šesti týdnů ode dne, kdy o to byl požádán, rozhodnout, zda věc přijme nebo nepřijme. Důležitou otázkou by bylo, zda by bylo postoupení věci v konkrétním případě v zájmu dítěte. Ústřední orgány mohou hrát důležitou úlohu díky poskytování informací soudcům o situaci ve druhém členském státě. Hodnocení by mělo být založeno na zásadě vzájemné důvěry a na předpokladu, že soudy všech členských států jsou zpravidla k projednávání věci příslušné.

Odmítne-li druhý soud příslušnost nebo nepřijme-li příslušnost do šesti týdnů ode dne, kdy o to byl požádán, ponechá si původní soud příslušnost a musí pokračovat v jejím výkonu.

3. Některé praktické aspekty

➤ **Jakým způsobem zjistí soudce, který by chtěl věc postoupit, který soud jiného členského státu je příslušný?**

Evropský soudní atlas pro občanskoprávní věci může být použit k nalezení příslušného soudu jiného členského státu. Soudní atlas určuje územně příslušný soud v různých členských státech spolu s podrobnými údaji pro styk s různými soudy (název, telefon, e-mail, atd.) (viz [Soudní atlas](#)). Ústřední orgány ustanovené podle nařízení mohou také soudcům napomáhat při hledání příslušného soudu v jiném členském státě (viz kapitola X).

➤ **Jakým způsobem by měli soudci komunikovat?**

Článek 15 uvádí, že za účelem postoupení věci soudy spolupracují buď přímo, nebo prostřednictvím ústředních orgánů. Komunikace může být pro dotčené soudce zvláště užitečná za účelem zhodnocení, zda jsou v konkrétním případě splněny požadavky na postoupení věci, zejména pokud by bylo v zájmu dítěte. Pokud dva soudci mluví společným jazykem a/nebo mu rozumí, neměli by váhat kontaktovat jeden druhého přímo telefonicky nebo prostřednictvím e-mailu. I další formy moderní technologie mohou být užitečné, např. konferenční hovory. Vyskytnou-li se jazykové problémy, soudci se mohou spolehnout na tlumočníky. Také ústřední orgány budou s to soudcům napomáhat.

Soudci budou chtít, aby strany a jejich právní zástupci byli průběžně informováni, ale bude věcí soudců rozhodnout se za sebe, jaké postupy a záruky jsou odpovídající v souvislosti s konkrétní věcí.

Soudy mohou také spolupracovat prostřednictvím ústředních orgánů.

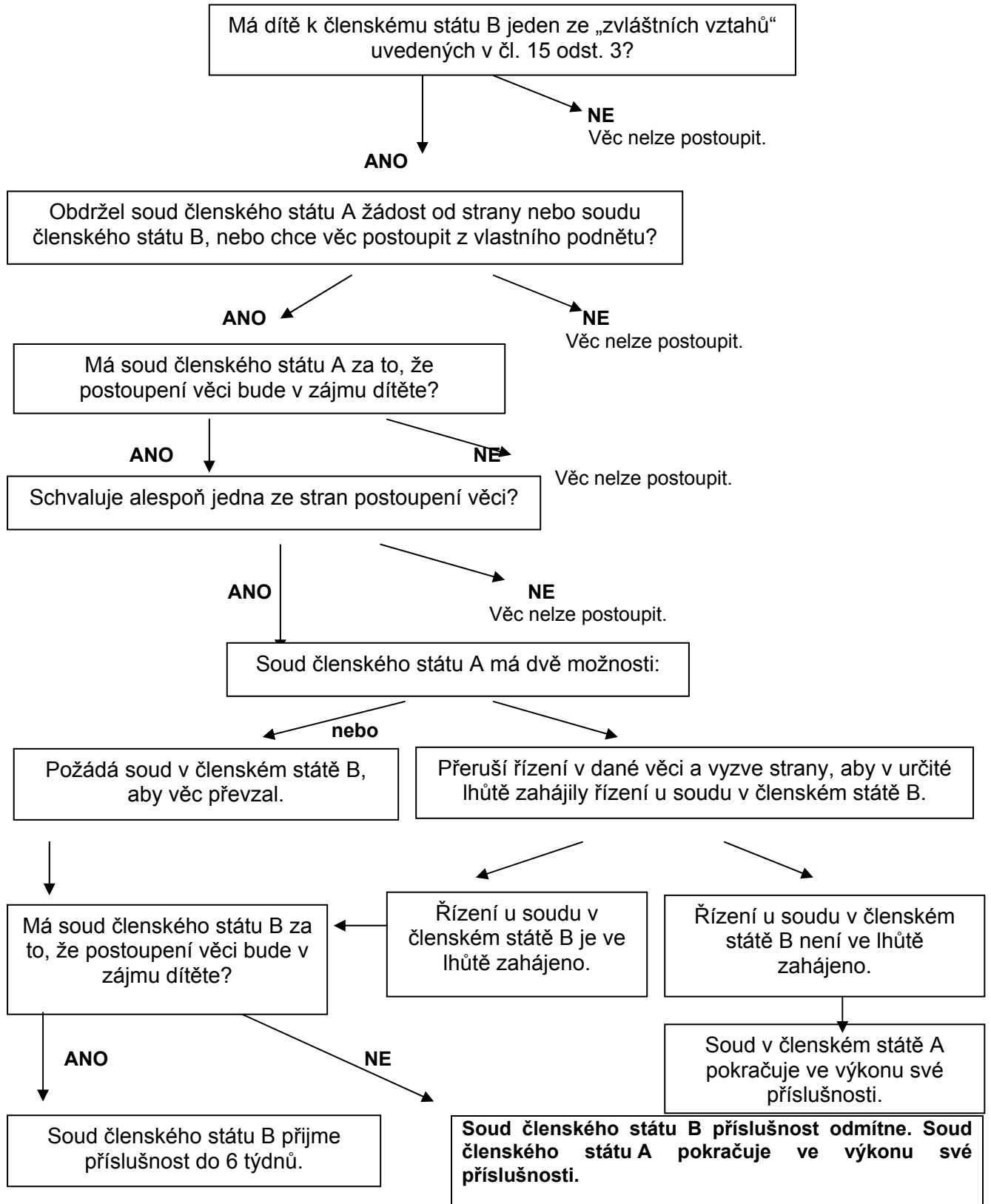
➤ **Kdo je zodpovědný za překlad písemností?**

Článek 15 nezahrnuje způsoby zajišťování překladů. Soudci by se měli snažit nalézt pragmatické řešení, které odpovídá potřebám a okolnostem každé věci. S výhradou procesního práva dožádaného státu nemusí být překlad nezbytný, pokud je věc postoupena soudci, který jazyku věci rozumí. Je-li překlad nezbytný, mohl by být omezen na nejdůležitější písemnosti. Ústřední orgány mohou rovněž být s to napomáhat při zajišťování neoficiálních překladů (viz kapitola X).

ČLÁNEK 15:

Postoupení věci vhodněji umístěnému soudu

V případě, že je zahájeno řízení u soudu členského státu („členský stát A“) na základě článků 8 až 14 nařízení, může tento soud výjimečně věc postoupit soudu jiného členského státu („členský stát B“), pokud jsou splněny tyto podmínky:

IV. Co se stane, pokud je řízení ve stejné věci zahájeno ve dvou členských státech?

Čl. 19 odst. 2

Může se stát, že strany zahájí soudní řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti ke stejnému dítěti se stejným důvodem žaloby v různých členských státech. To může mít za následek souběžné postupy a následně možnost neslučitelných rozhodnutí ve stejné věci.

Ustanovení čl. 19 odst. 2 upravuje situaci, kdy je řízení týkající se rodičovské zodpovědnosti zahájeno v různých členských státech ohledně:

- stejného dítěte a
- stejného důvodu žaloby.

V takové situaci čl. 19 odst. 2 stanovuje, že soud, který zahájil řízení jako první, je zpravidla příslušný. Soud, který zahájil řízení jako druhý, musí řízení přerušit a počkat, než první soud rozhodne o své příslušnosti. Považuje-li se první soud za příslušný, druhý soud musí příslušnost odmítnout. Druhý soud může pokračovat ve svém řízení pouze tehdy, pokud první soud dojde k závěru, že není příslušný, nebo pokud se rozhodne postoupit věc na základě článku 15.

Předpokládá se, že při řízení ve věci rodičovské zodpovědnosti bude zřídka používána překážka *litispence* (*zahájeného sporu*), protože dítě má normálně obvyklé bydliště pouze v jednom členském státě, ve kterém jsou soudy příslušné podle obecného pravidla pro příslušnost (článek 8).

Nařízení stanovuje jiný způsob vyhnutí se možným kolizím příslušnosti pomocí postoupení věci. Z toho důvodu umožňuje článek 15, aby soud výjimečně a za určitých podmínek postoupil věc nebo její část jinému soudu (*viz kapitola III*).

V. Jakým způsobem může být rozhodnutí uznáváno a vykonáváno v jiném členském státě?

Články 21, 23-39

Kterákoliv zúčastněná strana může požádat, aby rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti vydané soudem členského státu bylo nebo nebylo uznáno a prohlášeno za vykonatelné v jiném členském státě („*doložka vykonatelnosti*“).

Žádost se podává u příslušného soudu v členském státě, ve kterém se o uznání a výkon žádá. Soudy určené k tomuto účelu členskými státy lze nalézt v [seznamu 1](#). Tento soud bez prodlení prohlásí, že rozhodnutí je v daném členském státě vykonatelné. Ani osoba, vůči které je výkon požadován, ani dítě, nemají oprávnění podat soudu připomínky.

Soud odmítne prohlásit rozhodnutí za vykonatelné pokud:

- by to bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dotčeného členského státu;
- dítě nemohlo využít práva být vyslechnuto, s výjimkou naléhavých případů;
- bylo rozhodnutí vydáno v nepřítomnosti osoby, která nebyla písemně vyzvána o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by jí umožnil přípravu na jednání před soudem, pokud není zjištěno, že tato osoba rozhodnutí jednoznačným způsobem přijala;
- osoba, která prohlašuje, že rozhodnutí zasahuje do její rodičovské zodpovědnosti, nemohla využít práva být vyslechnuta;
- rozhodnutí je neslučitelné s jiným rozhodnutím za podmínek stanovených v čl. 23 písm. e) a f);
- se věc týká umístění dítěte v jiném členském státě a postup stanovený v článku 56 nebyl dodržen.

Strany mohou proti rozhodnutí podat opravný prostředek. Opravný prostředek bude podán u soudů určených k tomuto účelu členskými státy, které lze nalézt v [seznamu 2](#). V této fázi mohou obě strany podat u soudu připomínky.

Osoba, která žádá o *doložku vykonatelnosti* je oprávněna požívat právní pomoci, pokud k tomu byla oprávněna ve svém členském státě původu (článek 50). Takové osobě mohou také pomáhat ústřední orgány, které mají mít za úkol poskytovat informace a napomáhat nositelům rodičovské zodpovědnosti, kteří žádají o uznání a výkon rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti v jiném členském státě (čl. 55 písm. b)).

Postup popsany výše byl přenesen z nařízení Brusel II. Vztahuje se na rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti, např. ve věcech práva péče o dítě. Jsou zde však dvě výjimky, kdy nařízení od tohoto postupu upouští, a kdy bude rozhodnutí uznáno a bude vykonatelné v jiných členských státech bez jakéhokoliv řízení. Tyto výjimky se týkají práva na styk s dítětem (*viz kapitola VI*) a navrácení dítěte po únosu (*viz kapitola VII*).

VI. Pravidla pro právo na styk s dítětem

1. Právo na styk s dítětem je přímo uznané a vykonatelné podle nařízení

Články 40,41

Jedním z hlavních cílů nařízení je zaručit, že dítě může po rozluce udržovat styk se všemi nositeli rodičovské zodpovědnosti, i když žijí v různých členských státech. Nařízení usnadní výkon přeshraničního práva na styk s dítětem zajištěním, že rozhodnutí o právu na styk s dítětem vydané v jednom členském státě je přímo uznané a vykonatelné v jiném členském státě za předpokladu, že je opatřeno osvědčením. Účinek tohoto nového pravidla je dvojnásobný: (a) již není nutné žádat o „*doložku vykonatelnosti*“ a (b) již není možné vznést námitky proti uznání rozhodnutí. Rozhodnutí bude osvědčeno v členském státě původu za předpokladu, že byly zachovány určité procesní záruky. Nový postup nebrání nositelům rodičovské zodpovědnosti v dovolávání se uznání a výkonu rozhodnutí pomocí žádosti o *doložku vykonatelnosti* podle příslušných částí nařízení, pokud tak chtějí učinit (čl. 40 odst. 2) (*viz kapitola V*).

2. O které oblasti práva na styk s dítětem se jedná?

„Právo na styk s dítětem“ zahrnuje zejména právo vzít dítě na omezenou dobu na místo odlišné od místa jeho obvyklého bydliště (čl. 2 odst. 10).

Nová pravidla pro právo na styk s dítětem se použijí na jakékoliv právo na styk s dítětem bez ohledu na to, kdo je oprávněnou osobou. Právo na styk s dítětem může být podle vnitrostátního práva přiznáno rodiči, se kterým dítě nebydlí, nebo jiným členům rodiny, jako jsou například prarodiče, nebo třetí osoby.

„Právo na styk s dítětem“ zahrnuje všechny formy kontaktu mezi dítětem a jinou osobou, včetně například telefonického kontaktu nebo elektronické pošty.

Nová pravidla pro uznání a výkon se vztahují pouze na rozhodnutí, která udělují právo na styk s dítětem. Naopak rozhodnutí, která zamítnou žádost o právo na styk s dítětem, se řídí obecnými pravidly pro uznání.

3. Jaké jsou podmínky pro vystavení osvědčení?

Rozhodnutí o právu na styk s dítětem je přímo uznané a vykonatelné v jiném členském státě za předpokladu, že je opatřeno osvědčením, které vystaví původní soudce, který vydal rozhodnutí. Osvědčení zaručuje, že během postupu v členském státě původu byly zachovány určité procesní záruky.

Články 40,41
a příloha III

Původní soudce vystaví osvědčení, jakmile potvrdil, že byly zachovány tyto procesní záruky:

- všechny strany dostaly příležitost být vyslechnuty;
- dítě dostalo příležitost být vyslechnuto, pokud nebyl výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti;
- v případě vydání rozsudku pro zmeškání byla strana, která se k řízení nedostavila, písemně vyrozuměna o zahájeném řízení v dostatečném předstihu a takovým způsobem, který by této osobě umožnil přípravu na jednání před soudem, nebo pokud byla osobě písemnost doručena, ale nikoli v souladu s těmito podmínkami, nicméně je zjištěno, že tato osoba rozhodnutí jednoznačným způsobem přijala.

Původní soudce vystaví osvědčení na jednotném formuláři obsaženém v příloze III v jazyce rozhodnutí. Osvědčení neuvádí pouze, zda byly zachovány výše uvedené procesní záruky, ale obsahuje také informace účelného charakteru zaměřené na usnadnění výkonu rozhodnutí (např. jména a adresy nositelů rodičovské zodpovědnosti a dotčeného dítěte, praktické podmínky výkonu práva na styk s dítětem, zvláštní povinnosti nositelů rodičovské zodpovědnosti nebo druhého rodiče a případná omezení spojená s výkonem práva na styk s dítětem). Všechny povinnosti uvedené v osvědčení týkající se práva na styk s dítětem jsou zpravidla přímo vykonatelné na základě nových pravidel.

Ačkoliv nařízení toto neupravuje, soudci mohou uvážit, že by bylo správné zahrnout do svého rozhodnutí popis důvodů, proč dítě nedostalo příležitost být vyslechnuto.

Pokud nebyly procesní záruky zachovány, rozhodnutí nebude přímo uznáno a prohlášeno za vykonatelné v jiných členských státech, ale strany budou muset za tímto účelem požádat o *doložku vykonatelnosti* (viz kapitola V).

4. Kdy má původní soudce vystavit osvědčení?

Čl. 41 odst. 1 a 3

Toto záleží na tom, zda bude právo na styk s dítětem v době vydání rozhodnutí pravděpodobně vykonatelné v souvislosti s přeshraniční povahou.

(a) Právo na styk s dítětem, které má přeshraniční povahu

V případě, že má právo na styk s dítětem v době vydání rozhodnutí přeshraniční povahu, např. protože jeden z rodičů má obvyklé bydliště v jiném členském státě nebo má v plánu se do jiného členského státu přestěhovat, vystaví soudce z vlastního podnětu („z *moci úřední*“) osvědčení v okamžiku, kdy se rozhodnutí stane vykonatelným, byť i jen předběžně.

Vnitrostátní právo mnohých členských států stanoví, že rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti jsou „vykonatelná“ bez ohledu na opravný prostředek. Neumožňuje-li vnitrostátní právo, aby rozhodnutí bylo vykonatelné při probíhajícím řízení o opravném

prostředku proti němu, uděluje nařízení toto právo původnímu soudci. Cílem je zabránit zdlouhavým opravným prostředkům v přílišném zdržování výkonu rozhodnutí.

(b) Právo na styk s dítětem, které nemá přeshraniční povahu

V případě, že v době vydání rozhodnutí neexistuje náznak, že právo na styk s dítětem bude vykonáváno za hranicemi státu, není soudce povinen vystavit osvědčení. Pokud však okolnosti věci naznačují reálnou nebo možnou naději, že právo na styk s dítětem bude mít přeshraniční povahu, mohou soudci považovat za správné vystavit osvědčení ve stejném okamžiku jako rozhodnutí. To by mohlo například nastat v případě, pokud se dotčený soud nachází v blízkosti hranice jiného členského státu nebo pokud mají nositelé rodičovské zodpovědnosti různou státní příslušnost.

Pokud situace až následně získá mezinárodní povahu, např. protože jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti se přestěhuje do jiného členského státu, může jedna ze stran v tomto okamžiku požádat původní soud, který vydal rozhodnutí, o vystavení osvědčení.

5. Lze proti osvědčení podat opravný prostředek?

Článek 43 a bod odůvodnění 24

Ne, proti vydání osvědčení nelze podat opravný prostředek. Pokud se původní soudce dopustí chyby při vyplňování osvědčení a to nevyjadřuje přesně obsah rozhodnutí, lze u původního soudu podat žádost o opravu. V takovém případě se použije vnitrostátní právo členského státu původu.

6. Jaké jsou účinky osvědčení?

Čl. 41 odst. 1 a článek 45

- Rozhodnutí o právu na styk s dítětem, které je opatřeno osvědčením, je přímo uznané a vykonatelné v jiných členských státech.

Skutečnost, že je rozhodnutí o právu na styk s dítětem opatřeno osvědčením znamená, že nositel práva na styk s dítětem může požadovat, aby bylo rozhodnutí uznáno a vykonáváno v jiném členském státě bez jakéhokoliv zprostředkujícího postupu („*doložka vykonatelnosti*“). Navíc druhá strana nemůže vznést námitku proti uznání

rozhodnutí. Z toho plyne, že důvody pro neuznání uvedené v článku 23 se na tato rozhodnutí nevztahují.

Strana, která chce požádat o výkon práva na styk s dítětem v jiném členském státě, předloží opis rozhodnutí a osvědčení. Osvědčení není nutné překládat, s výjimkou bodu 12, který se týká praktických podmínek výkonu práva na styk s dítětem.

- Osvědčení zaručuje, že s rozhodnutím se v jiném členském státě nakládá jako s rozhodnutím vydaným v tomto členském státě za účelem uznání a výkonu.

Články 44, 47

Skutečnost, že rozhodnutí je přímo uznané a vykonatelné v jiném členském státě znamená, že se s ním musí nakládat jako s „vnitrostátním“ rozhodnutím a že musí být uznáno a vykonáváno za stejných podmínek jako rozhodnutí vydané v tomto členském státě. Neplní-li strana rozhodnutí o právu na styk s dítětem, může druhá strana přímo požádat o jeho výkon orgány členského státu výkonu. Postup výkonu rozhodnutí není upraven nařízením, ale řídí se vnitrostátním právem (*viz kapitola VIII*).

7. Pravomoc soudů členského státu výkonu stanovit praktické podmínky výkonu práva na styk s dítětem

Článek 48

Výkon se může stát obtížným ne-li nemožným, pokud v rozhodnutí nebyly vůbec nebo dostatečně uvedeny informace o podmínkách práva na styk s dítětem. Aby bylo zaručeno, že právo na styk s dítětem může být i přesto v takových situacích vykonáváno, uděluje nařízení soudům členského státu výkonu pravomoc stanovit nezbytné praktické podmínky organizace výkonu práva na styk s dítětem za předpokladu, že základní obsah rozhodnutí je nedotčen.

Článek 48 neuděluje příslušnost ve věci soudu výkonu. Praktické podmínky nařízené na základě tohoto ustanovení proto pozbývají účinnosti, jakmile soud členského státu příslušného rozhodnout ve věci vydal rozhodnutí.

VII. Pravidla v případech únosu dítěte

Články 10, 11, 40, 42, 55

Haagská úmluva ze dne 25. října 1980 o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí („[Haagská úmluva z roku 1980](#)“), kterou ratifikovaly všechny členské státy, bude nadále používána ve vztazích mezi členskými státy. Nicméně Haagská úmluva z roku 1980 je doplněná určitými ustanoveními nařízení, která se začnou používat v případech únosu dítěte mezi členskými státy. Pravidla nařízení převažují nad pravidly úmluvy ve vztazích mezi členskými státy ve věcech upravených nařízením.

Cílem nařízení je zabránit rodičovským únosům dítěte mezi členskými státy a v případě, že k takovému únosu přesto dojde, zaručit rychlé navrácení dítěte do jeho členského státu původu. Pro účely nařízení se únosem dítěte rozumí neoprávněné odebrání a neoprávněné zadržení (čl. 2 odst. 11). Následující se vztahuje na obě situace.

V případě, že dojde k únosu dítěte z jednoho členského státu („členský stát původu“) do jiného členského státu („dožádaný členský stát“), zaručuje nařízení, že si soudy členského státu původu ponechají příslušnost k vydání rozhodnutí o otázce práva péče o dítě neohledně na únos. Jakmile je u soudu dožádaného členského státu podána žádost o navrácení dítěte, použije tento soud Haagskou úmluvu z roku 1980, doplněnou nařízením. Pokud soud dožádaného členského státu vydá rozhodnutí o nenavrácení dítěte, musí ihned zaslat opis svého rozhodnutí příslušnému soudu členského státu původu. Na žádost strany může tento soud prošetřit otázku práva péče o dítě. V případě, že soud vydá rozhodnutí stanovící navrácení dítěte, je toto rozhodnutí přímo uznáno a vykonatelné v dožádaném členském státě bez nutnosti *doložky vykonatelnosti* (viz *vývojový diagram na s. 41*).

Hlavní zásady nových pravidel v případě únosu dítěte

1. Příslušnost zůstává u soudů členského státu původu (viz *vývojový diagram s. 31*).
2. Soudy dožádaného členského státu zajistí rychlé navrácení dítěte (viz *vývojový diagram s. 35*).
3. Pokud soud dožádaného členského státu vydá rozhodnutí o nenavrácení dítěte, musí zaslat opis svého rozhodnutí příslušnému soudu členského státu původu, který informuje strany. Tyto dva soudy spolupracují (viz *vývojový diagram s. 41*).
4. Pokud soud členského státu původu vydá rozhodnutí stanovící navrácení dítěte, ruší se *doložka vykonatelnosti* pro toto rozhodnutí a rozhodnutí je přímo vykonatelné v dožádaném členském státě (viz *vývojový diagram s. 41*).
5. Ústřední orgány členského státu původu a dožádaného členského státu spolupracují a napomáhají soudům při plnění jejich úkolů.

Obecně je třeba připomenout, že složitost a povaha otázek, kterými se zabývají jednotlivé mezinárodní nástroje v oblasti únosu dítěte, vyžadují specializované nebo velmi zkušené soudce. Ačkoliv organizace soudů nespadá do oblasti působnosti nařízení, zkušenosti členských států, které soustředily příslušnost projednávat věci podle Haagské úmluvy z roku 1980 u omezeného počtu soudů a soudců, jsou pozitivní a ukazují zvýšení kvality a účinnosti.

1. Příslušnost

Článek 10

Aby se zabránilo rodičovskému únosu dítěte mezi členskými státy, článek 10 zajišťuje, že soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště před únosem, („členský stát původu“) zůstávají příslušné k vydání rozhodnutí o podstatě věci i po únosu. Příslušnost lze přiznat soudům nového členského státu („dožádaný členský stát“) pouze za velmi přísných podmínek (*viz vývojový diagram s. 31*).

Nařízení povoluje přiznání příslušnosti soudům dožádaného členského státu pouze ve dvou situacích:

Situace 1:

- Dítě získalo obvyklé bydliště v dožádaném členském státě

a

- Všichni, kteří mají právo péče o dítě, dají souhlas k únosu.

NEBO

Situace 2:

- Dítě získalo obvyklé bydliště v dožádaném členském státě a bydlelo v tomto členském státě po dobu nejméně jednoho roku poté, co se ti, kteří mají právo péče o dítě, dozvěděli nebo měli dozvědět místo pobytu dítěte

a

- dítě si v novém prostředí zvyklo

a je navíc splněna nejméně jedna z těchto podmínek:

- do jednoho roku poté, kdy se opuštěný rodič dozvěděl nebo se měl dozvědět místo pobytu dítěte, nebyla podána žádost o navrácení dítěte;
- žádost o navrácení dítěte byla podána, ale byla vzata zpět a v průběhu uvedeného roku nebyla podána nová žádost;

- v dožádaném státě bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení a soudy obou členských států podnikly nezbytné kroky podle čl. 11 odst. 6, ale věc byla uzavřena podle čl. 11 odst. 7, protože strany nedoručily svá podání do tří měsíců od oznámení;
- příslušný původní soud vydal rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte.

2. Pravidla zajišťující rychlé navrácení dítěte

Čl. 11 odst. 1–5

V případě, že soud členského státu obdrží žádost o navrácení dítěte na základě Haagské úmluvy z roku 1980, použije pravidla úmluvy doplněné čl. 11 odst. 1 až 5 nařízení (*viz vývojový diagram s. 35*). Za tímto účelem může soudce považovat za účelné nahlédnout do příslušné judikatury podle této úmluvy, která je k dispozici v databázi INCADAT zřízené Haagskou konferencí o mezinárodním právu soukromém. Užitečné mohou být i důvodová zpráva a praktická příručka týkající se této úmluvy ([viz internetová stránka Haagské konference o mezinárodním právu soukromém](#)).

2.1. Soud posoudí, zda se únos uskutečnil na základě podmínek nařízení

Čl. 2 odst. 11 písm. a), b)

Soudce nejprve určí, zda došlo k „neoprávněnému odebrání nebo zadržení“ ve smyslu nařízení. Definice uvedená v čl. 2 odst. 11 je velmi podobná definici Haagské úmluvy z roku 1980 (článek 3) a znamená odebrání nebo zadržení dítěte, kterým je porušováno právo péče o dítě podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště před únosem. Nicméně nařízení dodává, že právo péče o dítě bude považováno za vykonávané společně v případě, kdy jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti. V důsledku toho představuje podle nařízení odebrání dítěte z jednoho členského státu do jiného bez souhlasu příslušné osoby únos dítěte. V případě, že odebrání je podle vnitrostátního práva oprávněné, může se použít článek 9 nařízení.

2.2. Soud nařídí navrácení dítěte vždy, pokud může být dítě v členském státě původu ochráněno.

Čl. 11 odst. 4

Nařízení upevňuje zásadu, že soud nařídí okamžité navrácení dítěte omezením výjimek čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980 na přísné minimum. Zásadou je, že dítě je navraceno vždy, pokud může být v členském státě původu ochráněno.

Ustanovení čl. 13 písm. b) Haagské úmluvy z roku 1980 stanovuje, že soud není povinen nařídít navrácení dítěte, pokud by návrat dítě vystavil fyzické nebo duševní újmu nebo je dostal do nesnesitelné situace. Nařízení zachází o krok dál tím, že rozšiřuje povinnost nařídít navrácení dítěte na případy, kdy by mohlo navrácení vystavit dítě takové újmu, ale i přesto je prokázáno, že orgány členského státu původu přijaly nebo jsou připraveny přijmout vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.

Toto musí soud prošetřit na základě skutkové podstaty věci. Nepostačuje, že v členském státě původu existují postupy k ochraně dítěte, ale musí být prokázáno, že orgány členského státu původu přijaly konkrétní opatření k ochraně zmíněného dítěte.

Pro soudce bude obvykle obtížné zhodnotit faktické okolnosti v členském státě původu. Pomoc ústředních orgánů členského státu původu bude nutná pro posouzení skutečnosti, zda v této zemi byla nebo nebyla přijata ochranná opatření, a zda odpovídajícím způsobem zajistí ochranu dítěte po jeho navrácení. (*viz kapitola X*).

2.3. Dítě a požadující strana musí mít možnost být vyslechnuty.

Čl. 11 odst. 2, 5

Nařízení upevňuje právo dítěte být během řízení vyslechnuto. Z toho důvodu zajistí soud dítěti možnost být vyslechnuto, pokud se to soudci nejeví jako nevhodné vzhledem k jeho věku nebo stupni vyspělosti. (viz kapitola IX).

Navíc soud nemůže zamítnout navrácení dítěte, pokud osoba, která o navrácení dítěte požádala, nedostala příležitost být vyslechnuta. Vzhledem k přesně vymezené lhůtě bude výslech proveden nejrychlejším a nejúčinnějším dostupným způsobem. Jednou z možností je použití způsobů stanovených nařízením (ES) č. 1206/2001 o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech („[nařízení o dokazování](#)“). Toto nařízení, které se použije od 1. ledna 2004, usnadňuje spolupráci soudů různých členských států při dokazování např. ve věcech rodinného práva. Soud může buď požádat příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování nebo provede dokazování přímo ve druhém členském státě. Vzhledem k tomu, že soud musí vydat rozhodnutí o navrácení dítěte do 6 týdnů, musí být žádost vyřízena bez odkladu a podstatně v obecné lhůtě 90 dnů stanovené v čl. 10 odst. 1 nařízení o dokazování. Využití videokonference a telefonní konference, které je navrženo v čl. 10 odst. 4 výše uvedeného nařízení, by mohlo být zejména užitečné při dokazování v těchto věcech.

2.4. Soud vydá rozhodnutí do šesti týdnů.

Čl. 11 odst. 3

Soud musí využít nejrychlejší postupy, které vnitrostátní právo umožňuje, a vydat rozhodnutí do šesti týdnů ode dne podání žádosti (*odkaz na seznam použitelných postupů různých členských států bude doplněn*). Tato lhůta může být překročena pouze v případech, kdy mimořádné okolnosti neumožňují její dodržení.

S ohledem na rozhodnutí nařizující navrácení dítěte čl. 11 odst. 3 neuvádí, že taková rozhodnutí, která budou vydaná do šesti týdnů, budou ve stejném období vykonatelná. Nicméně toto je jediný výklad, který by účinně zaručil cíl zajištění rychlého navrácení dítěte během přesně vymezené lhůty. Tento cíl by mohl být ohrožen v případě, že vnitrostátní právo povoluje možnost podat opravný prostředek proti příkazu k navrácení a odkládá mezitím vykonatelnost tohoto rozhodnutí, aniž by byla stanovena lhůta pro řízení o opravném prostředku.

Z těchto důvodů by mělo vnitrostátní právo usilovat o zajištění, že příkaz k navrácení vydaný ve stanovené šestitýdenní lhůtě je „vykonatelný“. Způsob dosažení tohoto cíle je věcí vnitrostátního práva. Pro tento účel lze předpokládat různé postupy, např.:

- (a) vnitrostátní právo může vyloučit možnost podání opravného prostředku proti rozhodnutí, které stanoví navrácení dítěte, nebo
- (b) vnitrostátní právo může povolit možnost podání opravného prostředku, ale zajistí, aby rozhodnutí, které stanoví navrácení dítěte, bylo v průběhu odvolání vykonatelné.
- (c) Členské státy by měly v případě, že vnitrostátní právo povoluje možnost podání opravného prostředku a odkládá vykonatelnost rozhodnutí, zavést postupy k zajištění urychleného projednání opravného prostředku, aby bylo zajištěno dodržení šestitýdenní lhůty.

Postupy popsané výše by měly být přiměřeně použity také na příkazy k nenavrácení, aby bylo riziko souběžně probíhajících řízení a protichůdných rozhodnutí sníženo na minimum. Jinak by mohla nastat situace, kdy strana podá opravný prostředek proti rozhodnutí o nenavrácení, které je vydáno těsně před uplynutím šestitýdenní lhůty, a současně žádá příslušný původní soud o prošetření věci.

3. Co se stane pokud soud vydá rozhodnutí o nenavrácení dítěte?

Čl. 11 odst. 6–7

➤ **Příslušný soud zašle opis rozhodnutí o nenavrácení příslušnému soudu členského státu původu.**

S ohledem na přesně vymezené podmínky stanovené v článku 13 Haagské úmluvy z roku 1980 a čl. 11 odst. 2 až 5 nařízení soudy pravděpodobně ve většině případů vydají rozhodnutí o navrácení dítěte.

Nicméně v těch výjimečných případech, kdy soud přesto vydá rozhodnutí o nenavrácení dítěte na základě článku 13 Haagské úmluvy z roku 1980, nařízení v čl. 11 odst. 6 a 7 předvídá zvláštní postup.

Tento postup vyžaduje, aby soud, který vydal rozhodnutí o nenavrácení, zaslal opis svého rozhodnutí spolu s příslušnými písemnostmi příslušnému soudu členského státu původu. K tomuto zaslání může dojít buď přímo od jednoho soudu jinému, nebo prostřednictvím ústředních orgánů v těchto dvou členských státech. Soud členského státu původu musí obdržet všechny uvedené písemnosti do jednoho měsíce ode dne rozhodnutí o nenavrácení.

Původní soud oznámí informace stranám a vyzve je, aby v souladu s vnitrostátním právem do tří měsíců od tohoto oznámení doručily svá podání s uvedením, zda si přejí, aby původní soud prošetřil otázku práva péče o dítě.

V případě, že strany do tří měsíců svá podání nedoručí, původní soud věc uzavře.

Původní soud prošetří věc, pokud alespoň jedna ze stran doručí za tímto účelem podání. Ačkoliv pro to nařízení nestanovuje žádnou lhůtu, cílem by mělo být zajistit vydání rozhodnutí pokud možno co nejrychleji.

➤ **Kterému soudu se zašle rozhodnutí o nenavrácení?**

Rozhodnutí o nenavrácení a příslušné písemnosti budou postoupeny soudu, který je příslušný k vydání rozhodnutí o podstatě věci.

V případě, že soud členského státu již dříve vydal rozhodnutí týkající se dotčeného dítěte, písemnosti budou zpravidla zaslány tomuto soudu. V případě, že takové rozhodnutí nebylo vydáno, informace budou zaslány soudu, který je příslušný podle práva tohoto členského státu, ve většině případů státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště před únosem. Evropský soudní atlas pro občanskoprávní věci může být užitečnou pomůckou při hledání příslušného soudu jiného členského státu ([Soudní atlas](#)). Ústřední orgány ustanovené podle nařízení mohou také soudcům napomáhat při hledání příslušného soudu v jiném členském státě (*viz kapitola IX*).

➤ Jaké písemnosti musí být zaslány a v jakém jazyce?

Ustanovení čl. 11 odst. 6 stanovuje, že soud, který vydal rozhodnutí o nenavrácení, zašle opis soudního rozhodnutí a „příslušných písemností, zejména přepisu výslechných učiněných před soudem“. Je na soudci, který rozhodnutí vydal, aby rozhodl, které písemnosti jsou příslušné. Soudce za tímto účelem podá jasné vysvětlení nejdůležitějších složek se zvýrazněním faktorů, které rozhodnutí ovlivňují. To by obvykle zahrnovalo písemnosti, na jejichž základě soudce vydal své rozhodnutí, včetně např. zpráv vypracovaných orgány pro sociální péči týkající se stavu dítěte. Druhý soud musí obdržet uvedené písemnosti do jednoho měsíce ode dne rozhodnutí.

Způsoby zajišťování překladu nejsou podle čl. 11 odst. 6 upraveny. Soudci by se měli snažit nalézt pragmatické řešení, které odpovídá potřebám a okolnostem každé věci. S výhradou procesního práva dožádaného státu nemusí být překlad nezbytný, pokud je věc postoupena soudci, který jazyku věci rozumí. Je-li překlad nezbytný, mohl by být omezen na nejdůležitější písemnosti. Ústřední orgány mohou rovněž být s to napomáhat při zajišťování neoficiálních překladů. Není-li možné provést překlad do jednoho měsíce, měl by být proveden ve členském státě původu.

4. Původní soud je příslušný k projednání podstaty věci v celém rozsahu

Čl. 11 odst. 7 a
článek 42

Původní soud, který přijímá rozhodnutí v souvislosti s čl. 11 odst. 7, je příslušný k projednání podstaty věci v celém rozsahu. Jeho jurisdikce proto není omezená na rozhodování o právu péče o dítě, ale může rovněž rozhodovat například o právu na styk s dítětem. Soudce by v zásadě měl být v pozici, ve které by býval byl, pokud by rodič dítě neunesl, ale místo toho by požádal původní soud, aby změnil předcházející rozhodnutí o právu péče o dítě nebo požádal o povolení změnit místo obvyklého bydliště dítěte. Mohlo by se stát, že osoba požadující navrácení dítěte neměla totéž bydliště jako dítě před únosem, nebo dokonce, že uvedená osoba je ochotna akceptovat změnu místa obvyklého bydliště dítěte v jiném členském státě, za předpokladu, že jeho práva na návštěvu budou odpovídajícím způsobem modifikována.

5. Řízení před původním soudem

Původní soud by měl při prošetřování věci použít určité procesní předpisy. Soulad s těmito předpisy umožní později původnímu soudu vystavit osvědčení uvedené v čl. 42 odst. 2.

Článek 42

Původní soudce by měl zajistit, aby:

- všechny strany dostaly příležitost být vyslechnuty;

- dítě dostalo příležitost být vyslechnuto, pokud není výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti;
- při vydání svého rozhodnutí přihlédl k důvodům a důkazům, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení.

Některé praktické aspekty

- **Jak může původní soudce přihlédnout k důvodům, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení?**

Je nutné zavést spolupráci mezi dvěma soudci, aby původní soudce byl schopen náležitě přihlédnout k důvodům a důkazům, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení. Pokud dva soudci mluví společným jazykem a/nebo mu rozumí, neměli by váhat kontaktovat jeden druhého za tímto účelem přímo telefonicky nebo prostřednictvím e-mailu. Vyskytnou-li se jazykové problémy budou s to napomoci ústřední orgány (*viz kapitola X*).

- **Jakým způsobem bude možné vyslechnout nositele práva péče o dítě, který dítě unesl, a dítě, pokud zůstanou v jiném členském státě?**

Skutečnost, že nositel práva péče o dítě, který dítě unesl, a unesené dítě pravděpodobně nepřijedou do členského státu původu, aby se zúčastnili řízení, vyžaduje, aby jejich svědectví mohlo být podáno z členského státu, ve kterém se nacházejí. Jednou z možností je použití způsobů stanovených nařízením (ES) č. 1206/2001 („[nařízení o dokazování](#)“). Toto nařízení, které se použije od 1. ledna 2004, usnadňuje spolupráci soudů členských států při dokazování např. ve věcech rodinného práva. Soud může buď požádat příslušný soud jiného členského státu o provedení dokazování nebo provede dokazování přímo ve druhém členském státě. Nařízení navrhuje dokazování provedené prostřednictvím videokonference a telefonní konference.

Mělo by se také přihlédnout ke skutečnosti, že únos dítěte představuje v některých členských státech skutkovou podstatu trestného činu. Tyto členské státy by měly přijmout příslušná opatření k zajištění, že nositel práva péče o dítě, který dítě unesl, se může zúčastnit soudního řízení v členském státě původu, aniž by se tím vystavil nebezpečí trestního postihu. Řešení by mohlo být opět nalezeno využitím způsobů stanovených v nařízení o dokazování. Jiné řešení by mohlo zavést zvláštní způsoby k zajištění volného průchodu do a z členského státu původu, aby byla usnadněna osobní účast jednotlivce, který dítě unesl, v řízení před soudem tohoto státu.

Pokud původní soud vydá rozhodnutí, které nestanoví navrácení dítěte, bude věc uzavřena. Příslušnost k vydání rozhodnutí o věcné otázce je pak přiznána soudům členského státu, do kterého bylo dítě uneseno (*viz vývojové diagramy s. 35 a 41*).

Na druhé straně, pokud původní soud vydá rozhodnutí, které stanoví navrácení dítěte, je toto rozhodnutí přímo uznáno a vykonatelné ve druhém členském státě za předpokladu, že je opatřeno osvědčením (*viz bod 6 a vývojový diagram s. 41*).

6. Zrušení doložky vykonatelnosti k rozhodnutí původního soudu, které stanoví navrácení dítěte

Jak je popsáno výše (bod 2), soud, ke kterému je podána žádost o navrácení dítěte na základě Haagské úmluvy z roku 1980, použije pravidla úmluvy doplněné článkem 11 nařízení. V případě, že dožádaný soud vydá rozhodnutí o nenavrácení dítěte, původní soud bude mít poslední slovo při rozhodování, zda má či nemá být dítě navráceno.

V případě, že původní soud vydá rozhodnutí, které stanoví navrácení dítěte, je důležité zajistit, aby toto rozhodnutí mohlo být rychle vykonáváno v jiném členském státě. Z tohoto důvodu nařízení stanovuje, že taková rozhodnutí jsou přímo uznaná a vykonatelná v jiném členském státě za předpokladu, že jsou opatřena osvědčením. Účinek tohoto nového pravidla je dvojnásobný: (a) již není nutné žádat o „*doložku vykonatelnosti*“ a (b) již není možné vznést námitky proti uznání rozhodnutí. Rozhodnutí bude osvědčeno, pokud splňuje procesní požadavky uvedené výše pod bodem 5.

Původní soudce vystaví osvědčení na jednotném formuláři obsaženém v příloze IV v jazyce rozhodnutí. Soudce také vyplní další informace požadované v příloze, včetně informace o vykonatelnosti rozhodnutí v členském státě původu v době jeho vydání.

Původní soud zpravidla vystaví osvědčení, jakmile se rozhodnutí stane „vykonatelným“, tzn., že lhůta k podání opravného prostředku v podstatě vypršela. Toto pravidlo však není absolutní a v případě, že to původní soud považuje za nezbytné, může prohlásit, že rozhodnutí bude vykonatelné, bez ohledu na případný opravný prostředek. Nařízení přiznává toto právo soudci, i když tato možnost se podle vnitrostátního práva nepředvídá. Cílem je zabránit zdlouhavým opravným prostředkům v přílišném zdržování výkonu rozhodnutí.

Článek 43 a bod odůvodnění 24

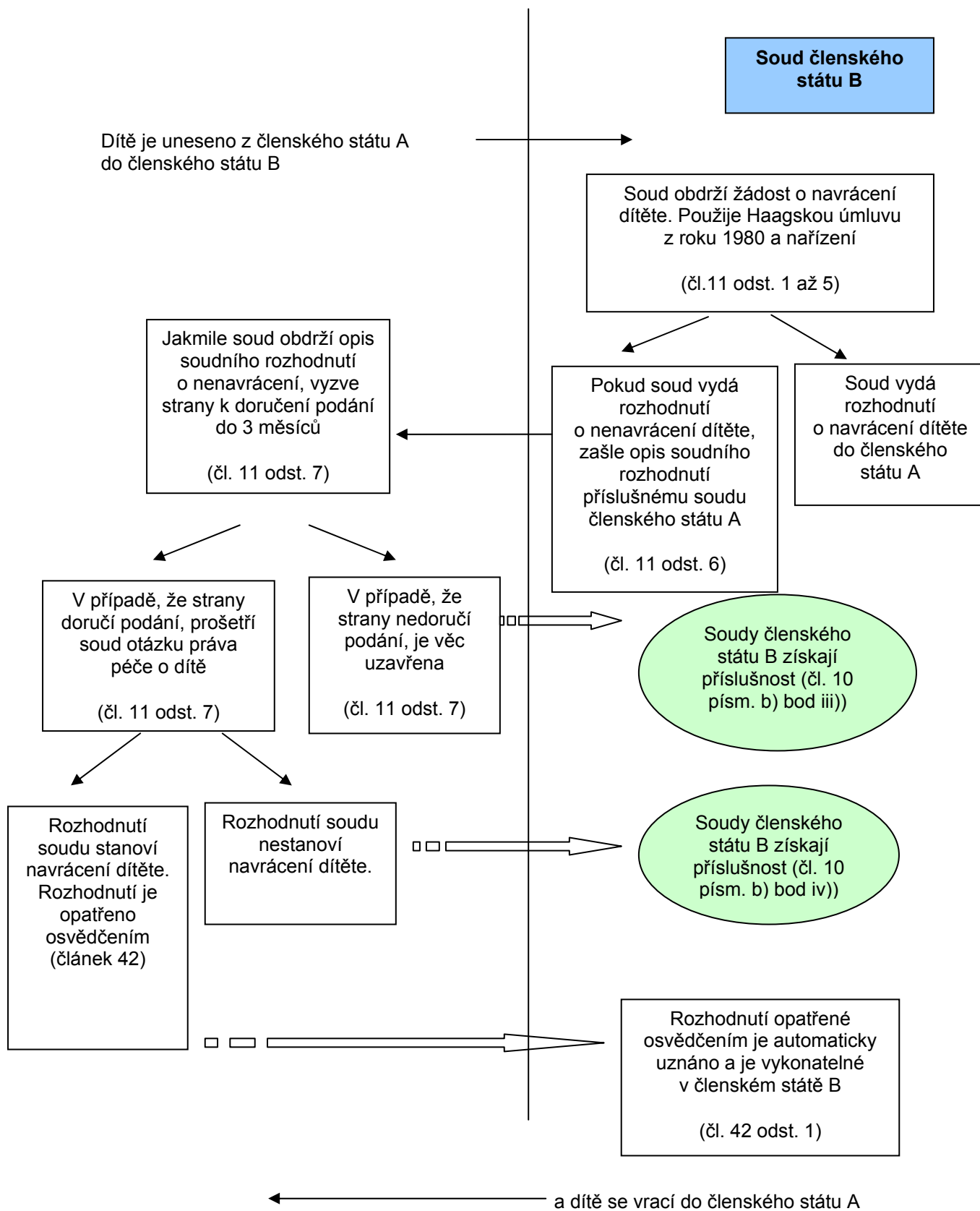
Proti vydání osvědčení nelze podat opravný prostředek. Pokud se původní soudce dopustí chyby při vyplňování osvědčení a to nevyjadřuje přesně obsah rozhodnutí, lze u původního soudu podat žádost o opravu. V takovém případě se použije vnitrostátní právo členského státu původu. Strana, která chce požadovat výkon rozhodnutí, ve kterém se stanoví navrácení dítěte, předloží opis soudního rozhodnutí a osvědčení. Osvědčení není nutné překládat, s výjimkou bodu 14, který se týká opatření přijatých orgány členského státu původu k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.

7. Nové odebrání dítěte do jiného členského státu

Article 42

Je třeba zdůraznit, že rozhodnutí původního soudu je automaticky vykonatelné ve všech členských státech a nikoli pouze v členském státě, ve kterém bylo rozhodnutí o nenavrácení vyhlášeno. Jasně to vyplývá ze znění čl. 42 odst. 1 a odpovídá to cíli a duchu nařízení. Odebrání dítěte do jiného členského státu proto nemá žádný účinek na rozhodnutí původního soudu. Není nezbytné zahájit nové řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy z roku 1980, ale pouze vykonat rozhodnutí původního soudu.

Postup v případech únosu dítěte

VIII. Výkon

Ačkoliv postup výkonu rozhodnutí není upraven nařízením, ale řídí se podle vnitrostátního práva, je podstatné, že vnitrostátní orgány používají předpisy, které zaručují účinný a rychlý výkon rozhodnutí vydaných podle nařízení, aby nebyly ohroženy jeho cíle.

To se použije zejména s ohledem na právo na styk s dítětem a navrácení dítěte po únosu, pro které bylo zrušeno řízení o doložce vykonatelnosti za účelem zrychlení postupu.

V této souvislosti Evropský soud pro lidská práva důsledně stanovil, že jakmile orgány smluvního státu Haagské úmluvy z roku 1980 zjistí, že dítě bylo neoprávněně odebráno na základě úmluvy, mají tyto orgány povinnost snažit se odpovídajícím a účinným způsobem zabezpečit navrácení dítěte. Opomenutí této snahy je porušením článku 8 Evropské úmluvy o lidských právech (právo na respektování rodinného života) (viz např. případ *Iglesias Gil a A.U.I. versus Španělsko* ze dne 29. července 2003, odstavec 62). Každý smluvní stát se musí vybavit odpovídajícími a účinnými prostředky k zajištění souladu s jeho pozitivními povinnostmi podle článku 8 úmluvy (viz např. případy *Maire versus Portugalsko* ze dne 26. června 2003, odstavec 76 a *Ignaccolo-Zenide versus Rumunsko* ze dne 25. ledna 2000, odstavec 108).

Evropský soud pro lidská práva také zdůraznil, že řízení týkající se udělení rodičovské zodpovědnosti, včetně výkonu konečného rozhodnutí, vyžadují bezodkladné projednání, protože plynutí času může mít nenapravitelné následky na vztah mezi dítětem a rodičem, s nímž nežije. Přiměřenost opatření je proto posuzována rychlostí jeho provádění (viz např. případy *Ignaccolo-Zenide versus Rumunsko* ze dne 25. ledna 2000, odstavec 102 a *Maire versus Portugalsko* ze dne 26. června 2003, odstavec 74).

IX. Výslech dítěte

Články 23, 41, 42

Nařízení zdůrazňuje význam poskytnutí příležitosti dětem vyjádřit svá přání při soudním řízení, které se jich týká. Výslech dítěte je jedním z požadavků na zrušení řízení o *doložce vykonatelnosti* pro právo na styk s dítětem a rozhodnutí, které stanoví navrácení dítěte (viz kapitoly VI a VII). Je také možné vznést námitku proti uznání a výkonu rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, pokud dotčené dítě nedostalo poskytnuta příležitost být vyslechnuto (viz kapitola V).

Nařízení také stanovuje hlavní zásadu, že dítě musí být při řízení, které se ho týká, vyslechnuto. Výjimečně nemusí být dítě vyslechnuto, pokud by byl výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti. Tato výjimka by měla být vykládána restriktivně.

Nařízení nemění platné vnitrostátní postupy pro tuto otázku (bod odůvodnění 19). Výslech dítěte je třeba obvykle provést takovým způsobem, který přihlíží k věku a stupni vyspělosti dítěte. Hodnocení názorů mladších dětí je třeba provést odborně a opatrně a jinak než u mladistvých.

Není nutné, aby byly názory dítěte vyslyšeny při projednávání u soudu, ale příslušný orgán je může obdržet podle vnitrostátního práva. Například v některých členských státech provádí výslech dítěte sociální pracovník, který předkládá soudu zprávu s uvedením přání a pocitů dítěte. V případě, že se výslech uskuteční u soudu, soudce by se měl snažit utřídit otázky s přihlédnutím k povaze věci, věku dítěte a dalším okolnostem věci. V každé situaci je důležité umožnit dítěti vyjádřit své názory v důvěrné atmosféře.

Ať už provádí výslech dítěte soudce nebo jiný úředník, je podstatné, aby tato osoba prodělala odpovídající přípravu, například jak nejlépe komunikovat s dětmi, a aby si byla vědoma rizika, že rodiče se snaží dítě ovlivňovat a vyvíjet na něj nátlak. V případě, že výslech je proveden správně a s odpovídající uvážeností, může takový výslech umožnit dítěti vyjádřit svá vlastní přání a osvobodit ho od pocitu odpovědnosti nebo viny.

Výslech dítěte může mít různé účely v závislosti na druhu a cíli řízení. Při řízení, které se týká práva péče o dítě, je cílem obvykle pomoci při hledání nejvhodnějšího prostředí, ve kterém by dítě mělo bydlet. V případě únosu dítěte je často účelem zjistit povahu námitek dítěte proti návratu a proč vznikly, a také zjistit, zda může být dítě ohroženo, a pokud ano, jakým způsobem. V těchto případech vždy existuje možnost, že rodiče zkouší dítě ovlivňovat.

X. Spolupráce mezi ústředními orgány a mezi soudy

Články 53-58

Ústřední orgány budou hrát podstatnou úlohu při používání nařízení. Členské státy musí určit alespoň jeden ústřední orgán. V ideálním případě by se tyto orgány měly shodovat v názorech se stávajícími orgány pověřenými používáním Haagské úmluvy z roku 1980. To by mohlo vytvořit součinnost a umožnit orgánům mít prospěch ze zkušeností získaných orgány v případech únosu dítěte.

Ústředním orgánům musí být poskytnuty dostatečné finanční a lidské zdroje, aby mohly plnit své povinnosti a jejich zaměstnanci musí před vstupem nařízení v platnost prodělat odpovídající přípravu. Mělo by být podporováno využití moderních technologií.

Nařízení předvídá, že ústřední orgány budou účinně začleněny do Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci ([Evropská soudní síť](#)), a že se budou pravidelně scházet v rámci této sítě za účelem projednání používání nařízení.

Konkrétní povinnosti ústředních orgánů jsou uvedeny v článku 55. Zahrnují usnadňování komunikace soudů, která bude zejména nezbytná v případě, že věc je postoupena jedním soudem druhému soudu (*viz kapitoly III a VII*). V těchto případech budou ústřední orgány sloužit jako spojovací článek mezi vnitrostátními soudy a ústředními orgány jiných členských států.

Dalším úkolem ústředních orgánů je usnadňovat uzavírání dohod mezi nositeli rodičovské zodpovědnosti, např. uchýlením se ke zprostředkování. Obecně se má za to, že zprostředkování může hrát důležitou úlohu např. v případech únosu dítěte k zajištění

toho, aby dítě mohlo po únosu nadále vídat toho rodiče, který ho neunesl, a po navrácení dítěte do členského státu původu vídat toho rodiče, který ho unesl. Je ovšem důležité, aby proces zprostředkování nebyl používán k přílišnému zdržování navrácení dítěte.

Ústřední orgány samotné nemusí provádět tyto úkoly, ale mohou jednat prostřednictvím jiných subjektů.

Souběžně s požadavky na spolupráci ústředních orgánů požaduje nařízení, aby soudy různých členských států spolupracovaly za různým účelem. Některá ustanovení ukládají soudcům různých členských států konkrétní povinnosti sdělovat si a vyměňovat si informace v souvislosti s postoupením věci (*viz kapitola III*) a v souvislosti s únosem dítěte (*viz kapitola VII*).

Aby byla tato spolupráce podpořena a usnadněna, je potřeba podporovat diskuse mezi soudci, jak v rámci Evropské soudní sítě, tak pomocí iniciativ organizovaných členskými státy. Zkušenost s neformálním „ustanovením styčného soudce“ jmenovaného v souvislosti s Haagskou úmluvou z roku 1980 se může v této souvislosti prokázat jako poučná.

Je možné, že některé členské státy mohou považovat jmenování styčných soudců nebo soudců specializovaných na rodinné právo za užitečné, aby byli nápomocni při fungování nařízení. Takové ujednání v rámci Evropské soudní sítě by mohlo vést k účinnému spojení mezi soudci a ústředními orgány, jakož i mezi soudci navzájem, a tím přispívat k rychlejšímu rozřešení věcí rodičovské zodpovědnosti podle nařízení.

XI. Vztah mezi nařízením a Haagskou úmluvou z roku 1996 o ochraně dětí

Články 61, 62

Oblast působnosti nařízení je velmi podobná oblasti působnosti Haagské úmluvy ze dne 19. října 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí („[Haagská úmluva z roku 1996](#)“). Oba dva nástroje obsahují pravidla pro příslušnost, uznávání a výkon rozhodnutí o rodičovské zodpovědnosti.

Doposud (červen 2005) úmluvu ratifikovalo nebo se k ní připojilo šest členských států: Česká republika, Lotyšsko, Estonsko, Slovensko, Litva a Slovinsko. Zbývající členské státy, s výjimkou Maďarska a Malty, již úmluvu podepsaly, ale dosud ji neratifikovaly. Předvídá se, že úmluva v členských státech vstoupí v platnost, jakmile ji všechny ratifikují v zájmu Společenství. Vztah mezi těmito dvěma nástroji je upřesněn v člancích 61 a 62.

Články 61 a 62

S cílem zjistit, zda se nařízení nebo úmluva použije v konkrétní věci, je potřeba prošetřit tyto otázky:

(a) Týká se případ věci upravené nařízením?

Nařízení převažuje nad úmluvou ve vztazích mezi členskými státy ve věcech upravených nařízením. Z toho plyne, že nařízení převažuje ve věcech příslušnosti, uznávání a výkonu. Na druhé straně **úmluva se použije** ve vztazích mezi členskými státy ve věcech **použitelného práva**, protože toto téma není upraveno nařízením.

(b) Má dotčené dítě obvyklé bydliště na území členského státu?

Pokud se použije (a) i (b), převažuje nařízení nad úmluvou.

(c) Týká se věc uznávání a/nebo výkonu rozhodnutí, které vydal soud v jiném členském státě?

Otázka (c) musí být zodpovězena na základě toho, že pravidla nařízení pro uznávání a výkon se použijí s ohledem na všechna rozhodnutí, která vydal příslušný soud členského státu. Není důležité, zda dotčené dítě žije na území určitého členského státu nebo ne, dokud jsou soudy tohoto státu příslušné k vydání daného rozhodnutí. Z toho důvodu se pravidla nařízení pro uznávání a výkon použijí na rozhodnutí vydaná soudy členského státu, i když dotčené dítě žije ve třetím státě, který je smluvní stranou úmluvy. Cílem je zajistit vytvoření společné soudní oblasti, což vyžaduje, aby všechna rozhodnutí vydaná příslušnými soudy v Evropské unii byla uznávána a vykonávána podle společného souboru předpisů.

Čl. 12 odst. 4

Jak je popsáno v kapitole II, článek 12 nařízení zavádí možnost omezeného odložení pro stranu, aby se rozhodla pro zahájení řízení u soudu členského státu, ve kterém dítě nemá obvyklé bydliště, ale ke kterému má dítě i přesto silný vztah.

Tato možnost není omezena na situace, kdy dítě má obvyklé bydliště na území členského státu, ale použije se také v případě, že dítě má své obvyklé bydliště ve třetím státě, který není smluvní stranou Haagské úmluvy z roku 1996. V takovém případě se považuje soudní příslušnost podle článku 12 za příslušnost v zájmu dítěte, zejména, ale ne pouze, pokud se zjistí nemožnost konání řízení v daném třetím státě (čl. 12 odst. 4).

Naproti tomu, pokud má dítě obvyklé bydliště na území třetího státu, který je smluvní stranou úmluvy, použijí se pravidla úmluvy.

Rozvodové řízení v Evropské unii

Stručný přehled předpisů pro věci manželské

I. Úvod

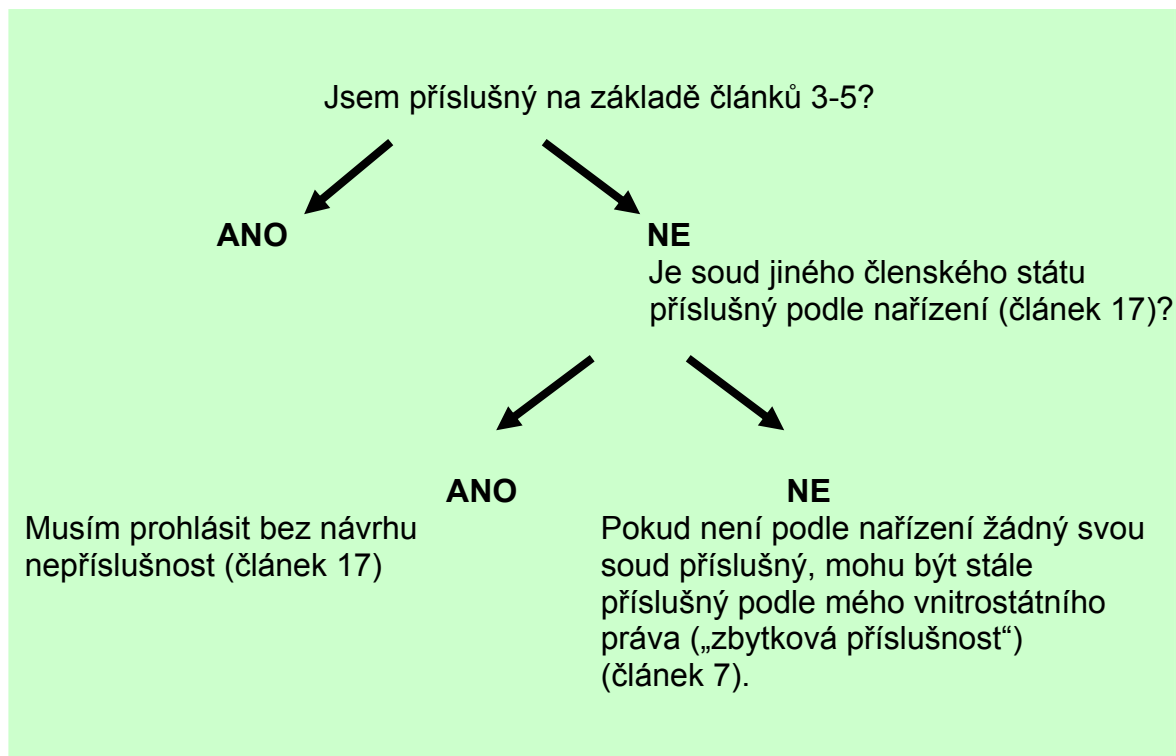
Ustanovení nařízení týkající se věcí manželských byla přijata z nařízení Brusel II prakticky beze změn. Literatura věnovaná nařízení Brusel II od jeho vstupu v platnost dne 1. března 2001 může proto sloužit jako pomůcka i pro toto nařízení. Důvodová zpráva týkající se úmluvy ze dne 28. května 1998, která předcházela nařízení Brusel II, by mohla být například v této souvislosti užitečná (*Úř. věst. C 221, 16.7.1998, s. 27*).

Nařízení obsahuje pravidla pro příslušnost a uznávání v občanskoprávních věcech, které se týkají rozvodu, rozluky a prohlášení manželství za neplatné („rozvod“). Jeho oblast působnosti je omezena na zrušení manželských svazků a nevztahuje se na žádné vedlejší otázky, jako jsou například majetkové důsledky manželství nebo důvody rozvodu.

II. Které soudy členského státu jsou příslušné?

Pravidlo pro příslušnost v článku 3 stanovuje úplnou soustavu důvodů příslušnosti pro určení členského státu, jehož soudy jsou příslušné. Nařízení pouze určuje členský stát, jehož soudy jsou příslušné, ale neurčuje soud, který je v tomto členském státě příslušný. Tato otázka je ponechána na vnitrostátním procesním právu.

Soud, kterému je předložena žádost o rozvod, musí provést tuto analýzu:

Několik alternativních důvodů zakládajících příslusnosti

Článek 3

Ve věcech manželských neexistuje žádné obecné pravidlo pro příslusnosti. Místo toho uvádí článek 3 několik důvodů zakládajících příslusnost. Důvody jsou **alternativní**, tzn. že mezi nimi není žádná posloupnost.

Článek 3 nového nařízení Brusel II uvádí sedm alternativních důvodů zakládajících příslusnost ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné. Důvody nemají jeden před druhým přednost a manželé mohou podat žádost u soudů členského státu:

- (a) jejich obvyklého bydliště, nebo
- (b) jejich posledního společného obvyklého bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo
- (c) obvyklého bydliště alespoň jednoho z manželů v případě společného návrhu na zahájení řízení, nebo
- (d) obvyklého bydliště odpůrce, nebo
- (e) obvyklého bydliště navrhovatele za předpokladu, že v něm bydlel nejméně jeden rok před podáním návrhu na zahájení řízení, nebo

- (f) obvyklého bydliště navrhovatele za předpokladu, že v něm bydlel nejméně šest měsíců před podáním návrhu na zahájení řízení, a zároveň je státním příslušníkem tohoto členského státu, nebo
- (g) jejich společné státní příslušnosti (v případě Spojeného království a Irska se jedná o společný „domicil“).

Důvody jsou **vylučné** v tom smyslu, že manžel/manželka mající obvyklé bydliště v členském státě nebo mající státní příslušnost členského státu (nebo mající „domicil“ ve Spojeném království nebo Irsku) může být žalován v jiném členském státě pouze na základě nařízení.

Příklad: Muž, který má státní příslušnost členského státu A má za manželku ženu, která má státní příslušnost členského státu B. Pár má obvyklé bydliště v členském státě C. Po několika letech se jejich manželství zhorší a manželka se chce rozvést. Pár může podat žádost o rozvod pouze u soudů členského státu C podle článku 3 na základě skutečnosti, že v tomto státě mají obvyklé bydliště. Manželka nemůže zahájit řízení u soudů členského státu B na základě skutečnosti, že má státní příslušnost tohoto státu, protože článek 3 požaduje společnou státní příslušnost manželů.

Pravidlo pokračování příslušnosti článku 12 stanovuje, že soud, u kterého je zahájeno rozvodové řízení podle nařízení je také příslušný ve věcech rodičovské zodpovědnosti spojených s rozvodem, pokud jsou splněny určité podmínky (*viz kapitola II, bod 2 c*).

III. Co se stane, pokud je řízení ve stejné věci zahájeno ve dvou členských státech?

Čl. 19 odst. 1

Jakmile bylo zahájeno řízení u soudu na základě článku 3 nařízení a tento soud se prohlásil za příslušný, nejsou soudy jiných členských států již příslušné a musí zamítnout jakoukoliv následující žádost. Cílem zásady „**litispence**“ (**zahájený spor**) je zajistit právní jistotu, vyhnout se souběžným postupům a možnosti neslučitelných rozhodnutí.

Znění čl. 19 odst. 1 bylo nepatrně pozměněno v porovnání s čl. 11 odst. 1 a 2 nařízení Brusel II. Účelem zavedené změny bylo zjednodušení textu, aniž by se změnila podstata.

Ustanovení čl. 19 odst. 1 upravuje dvě situace:

- (a) řízení týkající se stejného předmětu sporu a důvodu žaloby je zahájeno u soudů různých členských států a
- (b) řízení, které se netýká stejného důvodu žaloby, ale které představuje „závislou žalobu“, je zahájeno u soudů různých členských států.

* * *